

ՄԵՐ ԱՆԿԻՒՆԷՆ

Պաքուի Կասկածելի Խաղերը

Երկար ամիսներ է ի վեր Երեւան եւ Պաքու կը փոխանակեն խաղաղութեան պայմանագրի շուրջ իրենց առաջարկները: Փաստաթուղթերու փոխանակումը առայժմ կը մնայ միակ ձեւը՝ վերջնական համաձայնութեան հասնելու ճանապարհին: Ատրպէյճանական կողմի առարկութիւններուն պատճառաւ առկախուած են պրիւքսէլեան եւ ուաշինկթընեան բանակցութիւնները, փոխարէնը Պաքու կ'առաջարկէ սահմանի վրայ երկկողմ բանակցութիւններու ձեւաչափը, որ ըստ երեւոյթին, անընդունելի է հայկական կողմին համար: Երեւան կը նախընտրէ միջազգային կառոյցներու երաշխաւորութիւնը՝ գոյանալիք որեւէ համաձայնութեան շուրջ:

Ատրպէյճանական կողմի հերթական առաջարկները եւ Իլ-համ Ալիեւի վերջին օրերու յայտարարութիւնները եկան յուսախաբութիւն եւ կասկած յառաջացնելու Պաքուի իսկական նպատակներուն շուրջ:

Արտաքին գործոց նախարար Արարատ Միրզոյեան յայտարարեց, որ նկատելի է որոշակի հետընթաց հակառակ կողմի առաջարկներուն մէջ: Փաշինեան աւելի յստակ արձագանգեց Ալիեւի վերջին օրերու խօսքերուն, ըսելով թէ Պաքուէն ինչո՞ղ յայտարարութիւնները լրջագոյն հարուած են խաղաղութեան գործընթացին:

Ալիեւ իր ելոյթին մէջ դարձեալ սկսած է յիշեցնել Նախիջեւանը բուն Ատրպէյճանին կապող «Չանգեզուրի միջանցքի» մասին, որ առաջին անգամ հրապարակ նետուեցաւ 44-օրեայ պատերազմէն ետք: Նման խօսակցութիւնները նկատելով կարմիր գիծ երկրի ինքնիշխանութեան հանդէպ, Երեւան առաջին օրէն իսկ մերժեց նման միջանցքի տրամադրումը: Այս պարագան վերջին երեք տարիներուն անցաւ մի քանի հանգրուաններէ: Ատրպէյճան նախ կը սպառնար զէնքի ուժով հասնիլ իր պահանջներուն եւ 2022-ի Սեպտեմբերին Ազերի բանակը փորձեց պատերազմի միջոցաւ պարտադրել միջանցքի ծրագիրը, սակայն բախելով Հայաստանի զինուած ուժերու դիմադրութեան, չկարողացաւ հասնիլ իր նպատակին: Հետագային Ատրպէյճանի բարձրաստիճան պաշտօնեաները սկսան յայտարարել, որ «Չանգեզուրի միջանցքը» կորսնցուցած է իրենց համար հետաքրքրութիւնը, քանի որ Իրանի հետ գոյացած է համաձայնութիւն՝ Նախիջեւանը Ատրպէյճանին կապող ճանապարհին շուրջ:

Փաշինեան Պաքուի Յայտարարութիւնները Կը Համարէ Լրջագոյն Հարուած Խաղաղութեան Գործընթացին

«Վերջին օրերին Պաքուից հնչող յայտարարութիւնները համարուած են լրջագոյն հարուած խաղաղութեան գործընթացին», Գաւառի մէջ, կուսակիցներու առջեւ ելոյթ ունենալով, յայտարարած է վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան՝ ընդգծելով, որ ամենաբարձր մակարդակով Ատրպէյճանէն հնչող յայտարարութիւնները կը հակասեն ձեռք բերուած պայմանաւորուածութիւններուն:

«Առաջին տպաւորութիւնը այն է, որ, ի հեճուկս այս պայմանաւորուածութիւններէ, Ատրպէյճանը փորձում է տարածքային պահանջներ յառաջացնել Հայաստանի նկատմամբ, ինչն անընդունելի է», ըսաւ վարչապետը:

Խօսելով խախտուած պայմանաւորուածութիւններուն մասին՝ Փաշինեան ընդգծեց, որ սահմաններու սահմանազատումն ու սահմանազծումը պէտք է հիմնուած ըլլան 1991-ի Ալմաթիի հռչակագրին վրայ, այսինքն՝ նոր սահման ստեղծել պէտք է:

«Սահմանների սահմանազատման գործընթացը սահման ստեղծելու մասին է, սահմանազատման յանձնաժողովները պէտք է գնան ոչ

Նիկոլ Փաշինեան իր կուսակիցներու հետ հանդիպման ընթացքին

թէ սահման ստեղծեն, այլ պէտք է վերարտայայտեն, վերարտադրեն այն սահմանները, որոնք գոյութիւն են ունեցել 1991-ին Ալմաթիայի հռչակագիրը ընդունելու պահին», ըսաւ Փաշինեան:

«Ինչ պայմանով իրանը տրամադրուած է կապ Նախիջեւանի եւ Ատրպէյճանի միջեւ, նոյն պայմաններով մենք էլ ենք պատրաստ

տրամադրել էք կապը»

Անընդունելի համարելով Պաքուի կողմէ Հայաստանի նկատմամբ տարածքային պահանջներ յառաջացնելու փորձերը՝ Փաշինեան նաեւ Հայաստանի ինքնիշխանութեան եւ տարածքային ամբողջականութեան նկատմամբ նկրտումներ որա-

Թեմի Սելիտոնեան Նշանակուած է «Օսքարի» Գլխաւոր Տնօրէն

Ֆիլմարուեստի եւ Գիտութիւններու Ամերիկեան Ակադեմիան Թեմի Սելիտոնեանը նշանակած է «Օսքարի» գլխաւոր տնօրէն, որ նորաստեղծ պաշտօն է:

Այս մասին յայտնած է Ակադեմիայի գործադիր տնօրէն Պիլ Քրամերը: Նոր պաշտօնին Թեմի Սելիտոնեանը պիտի ղեկավարէ ռազմավարութիւնը, տաղանդներու հետ կապերը, շատուկ միջոցառումները եւ մրցանակաբաշխութեան բոլոր ծրագրերը եւ միջոցառումներու արտադրական խումբերը, ինչպէս կը փոխանցէ «Hollywood Reporter»-ը՝ այս մասին նշած է Քրամերը:

Սելիտոնեան սերտօրէն պիտի աշխատի «Օսքար»-ի արտադրողներու եւ հաղորդավարներու, Disney/ABC-ի եւ Ակադեմիայի ղեկավարութեան, ներառեալ՝ Կառավարիչներու Խորհուրդի եւ անոր յանձնաժողովներուն հետ, ինչպէս նաեւ պիտի համակարգէ այն խումբերուն աշխատանքը, որոնք ներգրուած են «Օսքար»-ի մրցանակաբաշխութեան արարողութեան մշակման եւ կազմման, ինչպէս նաեւ զայն համաշխարհային լայն լսարանին ներկայացնելու գործին մէջ:

Ակադեմիայի տնօրէնը՝ բարձր գնահատելով Սելիտոնեանի փորձը, ստեղծագործական անհատականութիւնն ու հեռանկարային ըլլալը, կարեւորած է այս պաշտօնը,

«Օսքարի» գլխաւոր տնօրէնի պաշտօնին նշանակուած Թեմի Սելիտոնեան

յատկապէս՝ «Օսքար»-ի 100-րդ մրցանակաբաշխութեան ընդառաջ: Քրամերի ղեկավարութեամբ՝ 2022 թուականին Սելիտոնեանը գլխաւորած է «Օսքար»-ի նորաստեղծ ռազմավարական ստորաբաժանումը, որ ամբողջ տարուան ընթացքին կ'աշխատէր մրցանակներու հետ կապուած բոլոր ծրագրերուն վրայ:

Սելիտոնեանը վերջերս «Օսքար»-ի ռազմավարութեան փոխնախագահն էր: Ան իր սկզբնական սպարէզը սկսած է 2005

ԵՄ-ն Ատրպէյճանը Կը Զգուշացնէ Ծանր Հետեւանքներու Մասին՝ Հայաստանի Տարածքային Ամբողջականութեան Որեւէ Խախտման Պարագային

Եւրոպական Միութիւնը Ատրպէյճանին յստակ ուղերձներ կը փոխանցէ, որ այդ երկրին կողմէ Հայաստանի տարածքային ամբողջականութեան որեւէ խախտում անընդունելի է եւ ծանր հետեւանքներ պիտի ունենայ ԵՄ-Ատրպէյճան շարաբերութիւններուն վրայ:

Պրիւքսէլի մէջ «Արմէնիա»-ի թղթակիցի հարցումին ի պատասխան՝ այս մասին ըսած է ԵՄ արտաքին շարաբերութիւններու խօսնակ Փիթըր Սթանօն՝ անդրադառնալով Ատրպէյճանի նախագահ Իլհամ Ալիեւի՝ Հայաստանի նկատմամբ տարածքային չափազանցութիւններու սպառնալիքներ պարունակող վերջին յայտարարութիւններուն:

«Մենք սերտ կապի մէջ եղած ենք Հայաստանի եւ Ատրպէյճանի ղեկավարութեան հետ՝ առանց յոգնելու կրկնելով մեր աջակցութիւնը երկու երկիրներու ինքնիշ-

ՎԱՅԱՍԱՆԵԱՆ ՄԱՍԻՍ

Ալիեւի ԹԻՒ Մեկ Գործընկեր Չայաստանեան Ընդդիմութիւնը Կրկին Խրախճանքի Մէջ Է

ՎՈՎԱ ՅԱԿՈՐԵԱՆ

Ատրպէյճանի նախագահ Իլհամ Ալիեւը շուրջ երկու ժամանոց ելոյթ է ունեցել, որում հերթական անգամ անուղղակիօրէն տարածքային պահանջներ է ներկայացրել Հայաստանին, նշել է, որ Ձերմուկը, Երեւանն ու Սիւնիքը պատմական ատրպէյճանական տարածքներ են, որ պատմական անարդարութիւն ու յանցագործութիւն է եղել, դրանք ժամանակին Հայաստանին են նուիրուել:

Նաեւ ճանապարհների ապաշրջափակմանն է անդրադարձել՝ նշելով, որ Ատրպէյճանից դէպի Ատրպէյճան (խմբ.՝ Նախիջևեան) մարդիկ եւ բեռները պէտք է անցնեն առանց որեւէ սահմանաչիւն կամ մաքսային ստուգման: Նաեւ ասել է, որ եթէ Ձանգեղուրի միջանցքը չբացուի, ապա իրենք էլ իրենց հերթին մտադիր չեն բացել Հայաստանի հետ սահմանը որեւէ այլ հատուածում:

«Հաղորդակցութիւնը պէտք է ապահովուի այդ երթուղով: Եթէ Հայաստանը մեր պայմանը չկատարի, ապա նա յաւերժ կը մնայ տարածաշրջանի փակուղին», - ասել է նա:

Ալիեւի այս լեքսիկոնը, վարքը նորութիւն չէ: Եւ հենց այս պատճառով է, որ Հայաստանի իշխանութիւնները նպատակ են դրել, որպէսզի բանակցութիւնների միջոցով ամրագրուի Հայաստանի Հանրապետութեան տարածքային ամբողջականութիւնը եւ որ ստորագրուելիք փաստաթուղթն ունենայ

նաչ երաշխիքների յստակ մեխանիզմներ:

Իսկ ի՞նչ է առաջարկում Հայաստանեան ընդդիմութիւնը, որը պարբերաբար նշում է, որ Ատրպէյճանի հետ հնարաւոր չէ գնալ խաղաղութեան, քանի որ Ալիեւի նպատակը Հայաստանի հետ խաղաղութիւն ունենալը չէ:

Ասուածից հետեւում է, որ Հայաստանն էլ պէտք է առաջ չտանի խաղաղութեան օրակարգը, իսկ դրա այլընտրանքը պատերազմն է: Միաժամանակ, սակայն, ընդդիմութիւնը պնդում է, որ իրենց ասածը բնաւ պատերազմի մասին չէ:

Ի դէպ՝ ընդդիմութեան «սրացումները» ճիշտ եւ ճիշտ սկսում են Ալիեւի սրացումների հետ միաժամանակ: Եթէ նախկինում տպաւորութիւն էր, որ նրանք սպասում են, որ Ալիեւը նմանօրինակ յայտարարութիւններ անի, որպէսզի իրենք էլ ակտիւանան, ապա հիմա դա արդէն ոչ թէ տպաւորութիւն է, այլ՝ փաստ: Ընդդիմադիրները, կարծես, գիշեր-ցերեկ աղօթում են, որ Ալիեւը մի այսպիսի յայտարարութիւն անի, որ սկսեն նրա հետ սինխրոն հակահայաստանեան ու հակաիշխանական արշաւ իրականացնել:

Եւ ահա ընդդիմադիրները երեկուանից խրախճանքի մէջ են, մի խինդ, մի հրճուանք՝ իրենց լաւագոյն գործընկեր Ալիեւը հերթական առիթն է տուել:

Բայց վերադառնանք ընդդիմութեան առաջարկներին: Ի՞նչ պէտք է անել, եթէ չբանակցել

խաղաղութեան շուրջ: Ահա այդ հարցերին 3 կէտով պատասխանել է Ռոբերտ Քոչարեանի կրտսեր որդի, մարդկանց տուած մանդատը սեփական շահերին ծառայեցնող, «Հայաստան» խմբակցութեան պատգամաւոր Լեւոն Քոչարեանը:

Դէ առաջին կէտը պարզ է՝ իշխանութիւնների հեռացում: Որեւէ ընդդիմադիրի եթէ քնից հանես, հարցնես՝ ի՞նչ պէտք է անել, ի՞նչ քայլեր էք առաջարկում, ասում են՝ իշխանութիւնները պէտք է գնան: Այ իսկ դրանից լետոն սկսում է լղոզուել, կենացային տեքստեր հնչել:

Երկրորդ կէտով Լեւոն Քոչարեանն առաջարկում է վերակառուցելով յարաբերութիւնները դաշնակիցների հետ՝ լծուել գլուխներս գազանի երախից դուրս բերելուն եւ հզորանալուն: Ո՞ւմ նկատի ունի կրտսեր Քոչարեանը՝ դաշնակից ասելով: Բնականաբար Ռուսաստանին: Այն Ռուսաստանին, որը լինելով ՀՀ ռազմավարական դաշնակիցը՝ 2020-ի պատերազմի ընթացքում, ըստ հուլիսեան, չօգնեց Հայաստանին, որը Ատրպէյճանի հետ մէկտեղ «յաջող օպերացիա իրականացրեց» Ղարաբաղում: Այն Ռուսաստանին, որը Ատրպէյճանին յանձնեց Փառուխը, Խժաբերդը, Լաչինը եւ այլն: Այն Ռուսաստանին, որը չարձագանքեց Հայաստանի ինքնիշխան տարածքի նկատմամբ ատրպէյճանական յարձակումների ժամանակ: Այն Ռուսաստանին, որը ստացաւ Հայաստանի փոխանցած գումարը, բայց չմատակարարեց խոստացուած գէնքը:

Եւ ի վերջոյ այն Ռուսաստանին, որը ինքն էլ խնդիրներ ունի: Եւ ինչպէ՞ս ենք այդ Ռուսաստանի հետ հզորանալու, որ կարողանանք գլուխներս հանել գազանի երախից: Ի դէպ, սա նաեւ այն Ռուսաստանն է, որն, ըստ հուլիսեան, ռազմավարական դաշնակցային պայմանագիր ունի կնքած Ատրպէյճանի հետ, Եւրոպային դադ է մատակարարում Ատրպէյճանի միջոցով եւ այլն: Եւ հիմա Լեւոն Քոչարեանը պլանաւորում է այդ Ռուսաստանի հետ յարաբերութիւնները բարելաւելով հզորանալ ու... ու ի՞նչ անել: Ինչքա՞ն պէտք է հզորանալ, որպէսզի Ալիեւի պլանները Հայաստանի նկատմամբ փոխուեն:

Իսկ երրորդ բաժակով Լեւոն Քոչարեանն առաջարկում է աւելի ուժեղ դիրքերից բանակցել Ատրպէյճանի հետ:

Իսկ Սերժ Սարգսեանի կառավարման տարիներին պաշտպանութեան փոխնախարարի պաշտօնը զբաղեցրած Արտակ Չաքարեանն ասում է, թէ բազմիցս բացատրել են մեխանիզմները՝ իրավիճակից դուրս գալու համար, ու չի նշում, թէ որոնք են այդ մեխանիզմները: Բայց նախկինում ասել է՝ նոյն կենացները:

Աւելին՝ Չաքարեանը 2021-ին Նիկոյ Փաշինեանին քուէարկած քաղաքացիներին անուանել է կամ պարզապէս միամիտ եւ ծայրաստիճան անգրագէտ, կա՛մ ինչ-ինչ անձնական խնդիրներից դրդուած, գիտակցուած կամ անգիտակից եղանակով «ապագային, հակապետաւոր» Շարք էջ 6

Էլ Ի՞նչ Ապացոյց Է Պէտք, Մարիա Զախարովա

ՎԱՅՐԱՍ ԱԹԱՆԵՍԵԱՆ

ՄԱԿ-ում Ռուսաստանի Դաշնութեան մշտական ներկայացուցիչ Նեբեզնեան «ցեղասպանութիւն» է որակել Կազախի հատուածում ՀԱՄԱՍ-ի ռազմական ենթակառուցուածքների մաս կազմող թունեները ջրամոյն անելու իսրայէլի որոշումը: Իր տեսակէտը նա հիմնաւորել է ցեղասպանութեան կանխարգելման մասին Կոնվենցիայի այն դրոյթով, որ ցեղասպանութիւն է նաեւ էթնիկ խմբի համար բնակութեան պայմանների ոչնչացումը: Նա համարում է, որ իսրայէլը ձգտում է Կազան դարձնել բնակութեան համար ոչ պիտանի տարածք:

Նախօրէին ՌԴ ԱԳՆ պաշտօնական ներկայացուցիչը Հայաստանից ապացոյցներ է պահանջել, որ Ատրպէյճանը Լեւոնային Ղարաբաղում էթնիկ գտումներ է իրականացրել: Ինչո՞ւ պիտի Հայաստանը ապացոյցներ ներկայացնի, ոչ թէ՛ էթնիկ գտումների ենթարկուած արցախահայուցիւնը՝ ի դէմս իր ընտրեալ ներկայացուցիչների՝ պարզ է. Զախարովան ժամանակին է ասել, որ Արցախի նախագահի անուամբ անձի չի ճանաչում: Վերադառնանք Նեբեզնիայի ձեւակերպմանը կամ, աւելի ճիշտ՝ ցեղասպանութեան կանխարգելման Կոնվենցիայից նրա մէջբերմանը: Եւ ուրեմն, ցեղասպանութիւն է այն պետութեան քաղաքականութիւնը, որն ուղղուած է էթնիկ կամ կրօնական, կամ ռասայական որեւէ խմբի համար անտանելի կենսապայմանների ստեղծմանը, ինչի հետեւանք կարող է լինել այդ խմբի կամ ֆրիգիքական ոչնչացումը, կամ հարկադրական արտագաղթը: 2022թ. Մարտից մինչեւ 2023թ. Սեպտեմբեր Ատրպէյճանը հենց այդ պետական քաղաքականութիւնն էլ իրականացրել է՝ սկսելով կազի եւ էլեկտրականութեան մատակարարման խափանումներից, ապա՝ վերջնական անջատումից:

2022թ. Դեկտեմբերի 12-ին Ատրպէյճանը շրջափակել է Լեւոնային Ղարաբաղը, յաջորդ տարուայ Յունիսին՝ ենթարկել լիակատար պաշարման՝ արգելափակելով սննդամթերքի, դեղորայքի, հիգիենիկ պարագանների ներկրումը: Այլ ապրանքների մասին չենք խօսում: Առանց շինանիւթերի կամ կենցաղային տեխնիկայի ու գրեւորական պիտոյքների կարելի է ապրել, առանց հացի՝ ոչ: Ատրպէյճանը ստեղծել է Լեւոնային Ղարաբաղի հայ բնակչութեան համար բնականոն կեանքի ստանդարտներին անհամատեղելի պայմաններ: Անշուշտ եւ անառարկելիօրէն: Եւ դա արձանագրուած է Հաագայի դատարանի վճռով, ՄԱԿ-ի Անվտանգութեան խորհրդի քննարկումներով, Կարմիր խաչի միջազգային կոմիտէի յայտարարութիւններով:

Նոյնիսկ եթէ ընդունենք, որ Սեպտեմբերի 19-ին Ատրպէյճանը ոչ մի բռնութիւն «չի գործադրել»՝ ինչպէս Զախարովան է կրկնում Իլհամ Ալիեւին, այլ միայն իր «ինքնիշխանութիւնն է վերահաստատել»՝ միեւնոյն է. Պաքուն Ստեփանակերտ է մտել ոչ թէ սննդամթերքի, դեղորայքի, հիգիենիկ պարագանների բեռնաշարասիւներով, այլ՝ զրահատեխնիկայով եւ ուժային կառուցների մոպիլ խմբերով եւ խաղաղ բնակչութեանը իրենց տներում հանգիստ մնալու պաշտօնական-հրապարակային ուղերձ չի յղել:

Զկայ, չէք գտնի ատրպէյճանցի որեւէ պաշտօնեայի տեսագրուած-տարածուած ուղերձ, կոչ, բնակչութեանը հասցեագրած թուղթիկ, ցուցապաստառ: Որպէս կանոն՝ նոյնիսկ սովերեն պետութեան մայրաքաղաք մտած օկուպացիոն զօրքի հրամանատարութեան առաջին գործը դա է՝ հաստատել կարգ ու կանոն, ապահովել խաղաղ բնակչութեան անվտանգութիւնը, հոգալ նրա սոցիալական առաջնահերթ կարիքները: Նման որեւէ գործողութիւն ոչ Ատրպէյճանն է կատարել, ոչ ռուսական զօրախմբի հրամանատարութիւնը: Այսինքն, Ատրպէյճանը հետեւողականօրէն կեանքի համար անտանելի պայմաններ է ստեղծել, այնուհետեւ դիմել բիրտ ուժի կիրառման, որպէսզի Արցախի խաղաղ բնակչութիւնը լքի իր տունը, հողը, հայրենիքը:

Ել ի՞նչ ապացոյց է պէտք, Մարիա Զախարովա: «ԱՌԱՋԻՆ ԼՐԱՏՈՒԱԿԱՆ»

Յրատարակելով հայաստանեան մամուլին մէջ լոյս տեսնող տարբեր յօդուածներ «ՄԱՍԻՍ» անպայմանօրէն չի բաժնէր հոն արտայայտուող բոլոր տեսակետները

ՄԱՍԻՍ ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ
ՄԱՍԻՍ ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ
ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ
ՄՈՑԻԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ԴՆԱՎԵԱՆ
ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
Արեւմտեան Ամերիկայի Շրջանի
ԽՄԲԱԳԻՐ
ԳՐԻԳՈՐ ԽՆՏԱՆԵԱՆ
ՎԱՐԻՉ ՏՆՕՐԵՆ
ՎԱՐԷ ԱԶԱՊԱՐԵԱՆ
MASSIS Weekly
Organ of the Armenian Social Democratic Hunchakian Party of Western USA
1060 N. Allen Ave.
Pasadena, CA 91104
Phone: (626) 797-7680
Fax: (626) 797-6863
E-Mail: massis2@earthlink.net
http://www.massisweekly.com
(USPS 667-310) (ISSN 0744-334X)
Published Weekly
Except Two Weeks in August
ANNUAL SUBSCRIPTION RATES:
USA \$50.00, \$100.00 (First Class)
Canada \$125.00 (Air Mail)
Overseas \$250.00 (Air Mail).
All payments must be made in US funds & Drawn on US banks.
Periodicals Postage Paid at Pasadena CA.
Please Send Address Change To MASSIS WEEKLY

ԼՈՒՐԵՐ

Արմեն Աբազեանը Ազատուեցաւ Ու Կրկին Նշանակուեցաւ ԱԱԾ Տնօրէն

Արմեն Աբազեանը, ՀՀ նախագահին հրամանագրով, ազատուեցաւ ԱԱԾ տնօրէնի պաշտօնէն, վայրկեաններ անց արդէն, վարչապետին որոշմամբ, կրկին նշանակուեցաւ նոյն պաշտօնին:

Տեխնիկական այս փոփոխութեան պատճառը տարեվերջին «Ազգային անվտանգութեան մարմիններու մասին» օրէնքին մէջ կատարուած փոփոխութիւնն է, որուն ալ իր հրամանագրին մէջ յղում ըրած է նախագահ Վահագն Խաչատուրեանը:

Դեկտեմբերին ընդամէնը 24 ժամուան մէջ իշխանական պատգամաւորները փոփոխած էին օրէնքը, որով այսուհետեւ Ազգային Անվտանգութեան Ծառայութեան տնօրէնի պաշտօնը գինուորական ծառայութեան պաշտօն է եւ այդ պաշտօնին կը նշանակէ եւ կ'ազատէ բացառապէս վարչապետը:

Յունուար 9-էն ուժի մէջ մտած փոփոխութեան համաձայն, Ազգային Անվտանգութեան Ծառայութեան տնօրէնը հանրային պաշտօն գրադեցնող անձ է:

ԱԱԾ տնօրէն Արմեն Աբազեան

Փոփոխուած է նաեւ տեղակալներու կարգավիճակը. գինուորականին փոխարէն անոնք եւս կը համարուին հանրային պաշտօններ գրադեցնող անձեր եւ զանոնք կը նշանակէ եւ կ'ազատէ վարչապետը՝ ԱԱԾ ղեկավարին առաջարկութեամբ:

Արցախցիները, Որոնք Ունեցած Են Կենսաթոշակի Իրաւունք, Պիտի Վերականգնեն Իրենց Թոշակը

Լեռնային Ղարաբաղէն բռնի տեղահանուած քաղաքացիները, որոնք ունեցած են կենսաթոշակի իրաւունք, ելեկտրոնային հարթակով տուեալները լրացնելէ յետոյ պիտի վերականգնեն իրենց թոշակը:

Յունուար 10-ին տարեկան ամփոփիչ ասուլիսի ժամանակ ըսաւ ՀՀ աշխատանքի եւ ընկերային հարցերու նախարար Նարեկ Մկրտչեանը՝ ներկայացնելով Լեռնային Ղարաբաղէն բռնի տեղահանուած քաղաքացիներուն տրամադրուող աջակցութեան ծրագրերը:

«Մեզ համար կարեւոր հարցերից էր նաեւ Լեռնային Ղարաբաղից տեղահանուած մեր հայրենակիցներին կենսաթոշակներին եւ նպաստներին տրամադրուած, որ տեղ իրականացրինք օրէնքի փոփոխութիւն, ինչի արդիւնքում կառավարութեանը վերապահեց լիազօրութիւն, որպէսզի մենք կարողանանք այդ խնդիրը լուծել: Ըստ էութեան որոշուեց, որ բոլոր այն քաղաքացիները, որոնք մինչեւ տեղահանութիւնն ունեցել են կենսաթոշակի իրաւունք, կը ստանան կամ արդէն ստացել են իրենց թոշակը»:

շակը», ըսաւ Նարեկ Մկրտչեանը:

Լեռնային Ղարաբաղէն տեղահանուած քաղաքացիներու նպաստներու տրամադրման մասով նախարարը նշեց, որ 2024 թուականի Յունուար 9-ի դրութեամբ արդէն իսկ 135 անձի նշանակուած է երեխայի ծննդեան միանուագ նպաստ, 55 անձի՝ մայրութեան նպաստ եւ 165 անձի՝ մինչեւ 2 տարեկան երեխայի խնամքի նպաստ: Մկրտչեան նշեց, որ գործընթացը դեռ ընթացքի մէջ է:

«Լեռնային Ղարաբաղից բռնի տեղահանուած քաղաքացիները կը սկսեն ստանալ նպաստները նոյն այն ժամանակահատուածում եւ այն նոյն տրամաբանութեամբ, ինչ ՀՀ նպաստառուները», ըսաւ ան:

Նախարարը ընդգծեց, որ այժմ կը գտնուին միջնաժամկէտ եւ երկարաժամկէտ ծրագրերու մշակման փուլին մէջ եւ Միասնական սոցիալական ծառայութեան աշխատակիցները կը շարունակեն աշխատանքներ տանիլ Լեռնային Ղարաբաղէն բռնի տեղահանուած քաղաքացիներու աւելի խոր քայլին կարիքներու գնահատման ուղղութեամբ:

Ազգային Ժողովը Ընդունեց 27 Տարին Լրացած Եւ Բանակէն Խուսափած Անձերուն Առնչուող Նախագիծը

ՀՀ Ազգային ժողովը երկրորդ ընթերցմամբ եւ ամբողջութեամբ ընդունեց «Քաղաքացիական Պայմանագիրէ խմբակցութեան պատգամաւոր Հայկ Սարգսեանի հեղինակած նախագիծը, որ կ'առնչուի 27 տարին լրացած եւ բանակէն խուսափած անձերու:

Նախագիծին կողմ քուէարկեց 61 պատգամաւոր, դէմ՝ 27, ձեռնպահ՝ 6:

Նախագիծով կ'առաջարկուի 27 տարին լրացած եւ պարտադիր զինուորական ծառայութիւն

շանցած քաղաքացիներուն տալ հնարաւորութիւն ազատելու քրէական պատասխանատուութենէ. առաջին՝ երկու տարի ծառայելով, երկրորդ՝ մէկ տարի ծառայելով եւ պետական պիտոճէ վճարելով 2,5 միլիոն դրամ, երրորդ՝ վեց ամիս ծառայելով եւ պետական պիտոճէ վճարելով 5 միլիոն դրամ, չորրորդ՝ մէկ ամիս ծառայելով եւ պետական պիտոճէ վճարելով 8 միլիոն դրամ, հինգերորդ՝ զինուորական ծառայութեան փոխարէն պետական պիտոճէ վճարելով 15 միլիոն դրամ:

Ոստիկաները Շահրամանեանին Ձգուչացուցած Են Որ Շարասիւնով Կարելի Զէ Երթեկէ

Ներքին գործերու նախարար Վահէ Ղազարեան մամլոյ ասուլիսի ժամանակ հաստատեց, որ պարեկային ոստիկանութեան աշխատակիցը կանգնեցուցած է Սամուէլ Շահրամանեանի շարասիւնը եւ տեղեկացուցած է, որ նման կարգով երթեկէկէլու իրաւունք չունի:

Հարցադրման ի պատասխան՝ Վահէ Ղազարեան ըսաւ՝ տեղեկ չէ, որ պարեկը Շահրամանեանին ըսած ըլլայ, թէ Հայաստանը Ղարաբաղ չէ, որ ինչպէս ուզէ՝ երթեկէ:

«Ես նման արտայայտութիւն չեմ լսել, որ որեւէ պարեկային ծառայող ասած լինի, նաեւ նման ցուցում չկայ: Տեղի ունեցածը եւ լրատուական կայքերից կարդացել եմ: Գիտեմ, որ շատ բարեկիրթ մտեցել է մեր ծառայողը եւ զգուշացել, որ շարասիւնով չի կարելի երթեկէկէլ: Եթէ այլ բան կայ՝ կը խնդրեմ աւելի մանրամասն ուսումնասիրեն եւ զեկուցեն», - ըսաւ նախարարը:

Ներքին գործերու նախարար Վահէ Ղազարեան

Ան նաեւ տեղեկացուցց, որ Հայաստանի մէջ շարասիւնով կ'երթեկէկէն միայն այն անձերը, որոնց այդ իրաւունքը տրուած է կառավարութեան որոշմամբ:

Տիրան Խաչատրեանը Կալանաւորուած Է

Երեւանի ընդհանուր իրաւասութեան քրէական դատարանի որոշմամբ՝ Գերագոյն Շտաբի պետի նախկին տեղակալ Տիրան Խաչատրեանը կալանաւորուած է:

Անոր նկատմամբ որպէս խափանման միջոց ընտրուած է երկամսեայ կալանքը:

Քննչական կոմիտէին հաղորդմամբ՝ Խաչատրեանի մասնակցութեամբ խուլիկանութեան գործով կայ եւս 4 անձ ձերբակալուած:

Յիշեցնենք՝ Խաչատրեանը մասնակից է Արամուս գիւղին մէջ գործող հացատան մէջ տեղի ունեցած գէնքի գործադրմամբ խուլիկանութեան:

Ըստ Քննչական կոմիտէին՝ Յունուար 11-ին՝ ժամը 22:45-ի սահմաններուն մէջ, Կոտայքի մարզի Արամուս գիւղին մէջ գործող «Էրիկի մօտ» հացատան բակին մէջ վիճաբանութիւն ծագած է շուրջ տասնեակ անձերու միջեւ: Այդ ընթացքին անոնք փոխադարձ հարուածներ հասցուցած են միմեանց՝ զուգորդուած փոխադարձ հայցոյան քննքով, իսկ վիճաբանութեանը:

Գերագոյն Շտաբի պետի նախկին տեղակալ Տիրան Խաչատրեան

Թեան մասնակից Տիրան Խաչատրեանը, շարունակելով խուլիկանական գործողութիւնները, իր մօտեղած հրագէնէն կրակոց արձակած եւ մարմնական վնասուածք պատճառած է տեղի բնակիչին:

Յանցագործութիւններու Թիւր Աճած Է 5,3 Տոկոսով, Բացայայտուած Է 65 Տոկոսը

2023 թուականի 11 ամիսներուն Հայաստանի մէջ յանցագործութիւններու ընդհանուր թիւը 2022 թուականին համեմատ աճած է 5,3 տոկոսով կամ 1771 դէպքով: Մամուլի ասուլիսի ժամանակ այս մասին ըսած է Ոստիկանութեան պետ, Ներքին գործերու նախարարութեան փոխնախարար Արամ Յովհաննիսեանը՝ ներկայացնելով նախորդ տարուայ 11 ամիսներուն երկրին մէջ արձանագրուած յանցագործութիւններուն վիճակագրութիւնը:

«2022 թուականի 11 ամիսներին ընթացքում գրանցուել է 33 հազար 281 դէպք, իսկ 2023 թուականի 11 ամիսներին ընթացքում 35 հազար 52: Սպանութիւնները 2022-ի համեմատ նուազել են 7-ով, խարդախութեան դէպքերն աւելացել են 342-ով, ճանապարհային երթեկէկէլութեան կանոնները խախտելու դէպքերի աճը կազմել է 226:

Թմրամիջոցների ապօրինի շրջանառութիւնն աւելացել է 2354 դէպքով, գէնքի, ռազմամթերքի ապօրինի շրջանառութիւնը՝ 300-ով, կաշառքի աճը՝ 340-ով», ըսաւ Յովհաննիսեան:

Արամ Յովհաննիսեան ներկայացուց նախորդ տարուայ ընթացքին արձանագրուած յանցագործութիւններու բացայայտման ցուցանիշը:

«2023 թուականի 11 ամիսներին ընթացքում գրանցուած 35 հազար 52 յանցագործութեան դէպքերից 65 տոկոսը բացայայտուել է եւ յայտնի է յանցակազմ կատարած անձանց ինքնութիւնը», ասուլիսի ժամանակ ըսաւ Յովհաննիսեան:

2023 թուականի 11 ամիսներու ընթացքին արձանագրուած է 4368 ճանապարհային պատահար, զոհուած է 362 մարդ, վիրաւորուած 6200 հոգի: Դէպքերը 2022 թուականին համեմատ աւելցած են 258-ով:

ԼՈՒՐԵՐ

Մօտ Ապագային Ատրպեյճանը Դուրս Պիտի Գայ ՀՀ Բռնագրաւուած Տարածքներէն. Անդրանիկ Քոչարեան

ՀՀ Ազգային Ժողովի Պաշտպանութեան եւ անվտանգութեան հարցերու յանձնաժողովի նախագահ Անդրանիկ Քոչարեան կը կարծէ, որ Ատրպեյճանի նախագահ Իլհամ Ալիեւի ամէն ըսածին պէտք է լուրջ վերաբերել. «Եթէ նոյնիսկ ասում է իր ներքին լսարանի համար, էլի պէտք է լուրջ վերաբերուենք, մեր խնդիրը մեր երկրի ամբողջիւններն ամրապնդելն ու ուժեղացնելը պէտք է լինի»:

Ընտ պատգամաւորին՝ Հայաստանի անվտանգային համակարգի ուժեղացումը Ատրպեյճանին պիտի ստիպէ ետ երթալ: «Ամէն օր պէտք է արթնանալ ու կատարել այն խնդիրները, որոնք ուժեղացում են մեր երկրի անվտանգութիւնը, ըսաւ ան: Քոչարեան վստահ է՝ մօտ ապագային Ատրպեյճանը դուրս պիտի գայ ՀՀ բռնագրաւուած տարածքներէն, բայց նախ պէտք է փորձել խողով ճանապարհով անոր հասնել:

Անդրադառնալով հարցին, որ Ատրպեյճանի նախագահ Իլհամ Ալիեւ եւ կը փափաքի, որ Հայաստանն ու Ատրպեյճանն ուղիղ բանակցին, իսկ խողովութեան պայմանագիրը կնքուի առանց երաշխաւորներու, Քոչարեան պատասխանեց, որ շատ գայթակղիչ առաջարկ է:

«Ինքն ասում է՝ չլինեն միջազգային երաշխաւորներ, բա միջազգային հարթակներն ինչի՞ համար են, որ այդ երաշխաւորութիւններն ամրագրուեն բնագրով եւ դրանից բխող գործողութիւններով:

«Ինքն ասում է՝ չլինեն միջազգային երաշխաւորներ, բա միջազգային հարթակներն ինչի՞ համար են, որ այդ երաշխաւորութիւններն ամրագրուեն բնագրով եւ դրանից բխող գործողութիւններով:

Խորհրդարանը Ընդունեց Պատուաւոր Կոչումներու Չեղարկման Նախագիծը

Հայաստանի մէջ կը վերացուի պատուաւոր կոչումներու շնորհումը: «Հայաստանի Հանրապետութեան պետական պարգեւներու եւ պատուաւոր կոչումներու մասին Հայաստանի Հանրապետութեան օրէնքին մէջ փոփոխութիւններ կատարելու մասին եւ խորակից օրէնքներուն մէջ փոփոխութիւններու փաթեթը Ազգային Ժողովի նիստին ընդունուեցաւ առաջին ընթացքով՝ ստանալով 64 կողմ, 31 դէմ ձայներ:

Այս պահին գործող օրէնսդրութեամբ սահմանուած են 17 պատուաւոր կոչումներ, որոնց մէջ են Ժողովրդական արտիստի, Ժողովրդական նկարիչի, արուեստի վաստակաւոր գործիչի, մշակութի վաստակաւոր գործիչի, վաստակաւոր լրագրողի եւ այլ կոչումներ: Նախագիծով կ'առաջարկուի չեղարկել պատուաւոր կոչումները: Կը մնայ միայն «վաստակաւոր կոչելու» կոչումը, քանի որ ոչ թէ անհատին, այլ հաւաքական անձնակազմին կը տրուի: Նախապէս տրուած կոչումները պիտի շարունակեն գործել:

Ըստ նախագիծի հիմնաւորման՝ կոչումները ժամանակավորէպ են, առողջ մրցակցութեան, նոյնիսկ բարոյահոգեբանական մթնոլորտի վրայ բացասաբար

ԱՎ Պաշտպանութեան եւ անվտանգութեան հարցերու յանձնաժողովի նախագահ Անդրանիկ Քոչարեան

ներով: Երաշխիքները պէտք է ինչոր ուժեր պահպանեն», նկատեց պատգամաւորը:

Պաշտպանութեան յանձնաժողովի նախագահին խօսքով՝ հակառակորդ պետութեան ղեկավարը կրնայ շատ պահանջներ ներկայացնել եւ ցանկութիւններ յայտնել, խնդիրը, սակայն, այն է, որ մենք այդ ցանկութիւնները կանխելու հնարաւորութիւն ստեղծենք:

Նշենք, որ Ատրպեյճանի նախագահ Իլհամ Ալիեւը նախօրէին յայտնած է, որ խողովութեան պայմանագրին մէջ երաշխաւորներ պէտք չեն. «Մա պիտի ըլլայ երկու ինքնիշխան պետութիւններու կողմէ ստորագրուած պայմանագիր:

անդրադարձող: Նախագիծը ներկայացուցած Արդարադատութեան նախարարութիւնը մատնանշած է յառաջադէմ երկիրներու փորձը, ուր պատուաւոր կոչումներու հիմնարկ առկայ չէ:

Արդարադատութեան փոխնախարար, նախագիծը գեկուցող Արմէնուհի Յարութիւնեանը նախագիծին առնչութեամբ ըսած է, որ առաւելապէս խորհրդային ժառանգութիւն հանդիսացող կոչումներէն ժամանակն է հրաժարիլ, քանի որ «Ժողովրդականութիւնը հասկացութիւնը չափելի եւ որեւէ ճշգրիտ չափանիշով գնահատելի չէ, ինչի պատճառով ակնյայտ է, որ որեւէ ստեղծագործողի Ժողովրդականութիւնը, հանրային ճանաչելիութիւնը, անոր կերպարին եւ կամ գործունէութեան հանրային ընկալումը չի կրնար ստուգուիլ կամ չափուիլ, ոչ ալ վաւերացուիլ կամ մերժուիլ պետական որեւէ մարմինի կողմէ:

Նախարարութեան կը վստահեցնեն՝ պատուաւոր կոչումներու չեղարկումը չի նշանակեր, որ պետութիւնը պիտի դադրի որեւէ մէկը խրախուսելի իր գործունէութեան համար, պիտի ըլլան ոլորտային մրցանակաբաշխութիւններ:

«Խաղաղութեան Խաչներուկը» Յստակօրէն Կը Մատնանշէ Ապաշրջափակման Գործընթացը. ՀՀ ԱԳՆ

«Խաղաղութեան Խաչներուկը» նախագիծի յայտնի չորս սկզբունքները յստակօրէն կը մատնանշեն, թէ ինչպէս պէտք է տեղի ունենայ տարածաշրջանի տնտեսական եւ հաղորդակցային կապուղիներու ապաշրջափակման գործընթացը, «Ազատութեան» հարցին ի պատասխան փոխանցած են Հայաստանի Արտաքին գործերու նախարարութեան:

Յունուարի սկիզբը, գերմանական «Berliner Zeitung»-ին տուած հարցազրոյցին, Ատրպեյճանի նախագահի խորհրդական Հիքմետ Հաճիբե, խօսելով Նախիջեւանի հետ ցամաքային կապի սահմանային եւ մաքսային կարգին մասին, ըսած էր, որ Ատրպեյճանը պատրաստ է քննարկելու «Քալինինկրատի տարբերակը»:

«Ազատութիւն»-ը, մասնաւորապէս, հետաքրքրուած էր Արտաքին գործերու նախարարութեան, թէ արդեօք քննարկուած է այս առաջարկը եւ ի՞նչ դիրքորոշում ունի պաշտօնական Երեւանը այս հարցին:

Արտաքին գործերու նախարարութեան նշած են, թէ Հայաստանի եւ Ատրպեյճանի միջեւ ընթացող բանակցութիւններու շրջանակներուն մէջ կողմերը միմեանց կը ներկայացնեն տարբեր հարցեր, այդ շարքին՝ նաեւ տարածաշրջանի տնտեսական եւ հաղորդակցային կապուղիներու ապաշրջափակման շուրջ տարբեր պատկերացումներ, գաղափարներ եւ մօտեցումներ՝ առանց յստակացնելու այնուամենայնիւ այդ հարցը քննարկուած է, թէ՞ ոչ:

Ըստ Հաճիբեի մատնանշած տարբերակին՝ Ռուսաստանի քաղաքացիները իրաւունք ունին Լիթուանիոյ ցամաքային տարածքով Քալինինկրատին հասնիլ Ռուսաստան՝ յատուկ տարանցման փաստաթուղթով. այս պարագային Ռուսիոյ քաղաքացիներուն անհրաժեշտ չէ Շենկէնեան վիզա ունենալ: Այս համաձայնութիւնը ձեռք բերուած է Մոսկուայի ու ԵՄ-ի միջեւ՝ 20 տարի առաջ:

Դեկտեմբերին Պաքուի մէջ տեղի ունեցած համաժողովին Ատրպեյճանի նախագահ Իլհամ Ալիեւ ըսած էր, որ Ատրպեյճանին պէտք է դիւրին մուտք Նախիջեւան, առանց սահմանին մաքսային խոչընդոտներու, ստուգումներու կամ ընթացակարգերու:

Ան նաեւ ըսած էր, որ Պրիւքսէլի մէջ Նիկոլ Փաշինեանի հետ այդ հարցերը քննարկելու ժամանակ անդրադարձ եղած է Ռուսաստանի եւ Քալինինկրատի երկաթուղային գիծի փորձին, սակայն Հայաստանը հրաժարած է անկէ:

Մոսկուան Ապակառուցողական Կ'որակէ Ռուս Խաղաղապահներու Հասցէին Հայաստանէն Հնչող Մեղադրանքները

Մոսկուան ապակառուցողական կ'որակէ Ռուս խաղաղապահներու հասցէին Հայաստանէն հնչող մեղադրանքները եւ փաստերը շահարկելու փորձերը:

Այս մասին յայտնած է Ռուսիոյ Արտաքին գործերու նախարարութեան պաշտօնական ներկայացուցիչ Մարիա Չախարովան:

«Մենք կը տեսնենք այդ յայտարարութիւնները, զանոնք կը համարենք ապակառուցողական, ամենակարեւոր՝ իրականութեան հիմնապատասխանող», ըսած է Չախարովան:

Ռուսաստանցի դիւանագէտը նաեւ յաւելած է, որ Հայաստանի նման յայտարարութիւնները «փաստերը կեղծելու փորձեր են», որուն նպատակը «պատասխանատուութեան խուսափելն է»:

Ռուսիոյ Արտաքին գործերու նախարարութեան ներկայացուցիչը չէ յստակացուցած, թէ Ռուս խաղաղապահներու հասցէին Հայաստանէն հնչող որ մեղադրանքներն են «կեղծ»:

Ռուսիոյ Արտաքին գործերու նախարարութեան բանբեր՝ Մարիա Չախարովա

Հայաստանի իշխանութիւնները Ռուս խաղաղապահները կը մեղադրեն Լեռնային Ղարաբաղի բնակչութիւնը չպաշտպանելու համար:

Պաքուն Փարիզը Կը Մեղադրէ Իր Ներքին Գործերուն Խառնուելու Մէջ

Պաքուն Փարիզը կը մեղադրէ Ատրպեյճանի ներքին գործերուն խառնուելու մէջ եւ կոչ կ'ընէ դադրեցնելու այդ քայլերը: Այս մասին յայտնած է Ատրպեյճանի ԱԳՆ-ի խօսնակ Այխան Հաճիգատին:

Ատրպեյճանի դիւանագիտական գերատեսչութեան խօսնակի յայտարարութիւնը կը հնչէ ի պատասխան Փարիզի քննադատութեան. Ֆրանսայի կառավարութիւնը, մասնաւորապէս, պնդած է, որ Ատրպեյճանի մէջ լրտեսութեան մեղադրանքով Ֆրանսայի քաղաքացի Մարթին Ռա-

յանի կալանքը «կամայական» է: «Այս անհիմն յայտարարութիւնը իրականութիւնը խեղաթիւրելու եւ Ատրպեյճանի ներքին գործերուն միջամտելու եւս մէկ փորձ է», յայտնած է Հաճիգատին:

Փարիզի եւ Պաքուի միջեւ դիւանագիտական լարուածութիւնը սրած է անցեալ ամիս, երբ Ատրպեյճանի իշխանութիւնները երկրէն արտաքսեցին երկու ֆրանսացի դիւանագէտ: Ի պատասխան՝ Ֆրանսան իր հերթին արտաքսեց Ատրպեյճանական դեսպանատան երկու աշխատակից:

Նախագահ Խաչատուրեանի Հանդիպումը Ձուկցերիոյ Հայ Համայնքին Հետ

Նախագահ Վահագն Խաչատուրեան Ձուկցերիոյ հայկական համայնքի շարք մը ներկայացուցիչներուն հետ

Հայաստանի նախագահ Վահագն Խաչատուրեան Ձուկցերիոյ հայկական համայնքի շարք մը ներկայացուցիչներուն հետ:

Նախագահը ներկայացուց Խաչատուրեանի մասնաճյուղի ղեկավարները և հայաստանի ներքին ու արտաքին քաղաքականության հիմնական սկզբունքներուն ու ելակետերուն, ընդհանուր իրողություններուն վերաբերեալ:

Իր խօսքին մէջ նախագահ Վահագն Խաչատուրեան անդրադարձած է հարակից վկայական տարածաշրջանի զարգացումներուն, հարեւաններու հետ յարաբերություններուն մէջ առկայ իրադրություններուն: Այս առումով նախագահը ներկայացուցած է Հայաստանի մտայնացումներն ու դիրքորոշումները՝ տարածաշրջանին մէջ կայուն եւ տեւական խաղաղութեան հասնելու, հարեւաններուն եւ գործընկերներուն հետ փոխկապակցութեան միջոցով ու փոխաշնորհաբար համագործակցութեան ձեւաւորելու հեռանկարներուն վերաբերեալ:

Հանդիպման ընթացքին նա-

խագահ Վահագն Խաչատուրեան անմիջական միջոցառումներու մասին համայնքի ներկայացուցիչներուն հետ, պատասխանած է անոնց հետաքրքրող հարցումներուն:

Հայաստանի նախագահը մասնաճյուղի ղեկավարներուն հետ անմիջական կապերի մէջ առկայ զարգացումներուն, երկրի պաշտպանականության բարձրացման ուղղութեամբ իշխանութիւններու եւ կառավարութեան ձեռնարկած քայլերուն ու ժողովրդավարական բարեփոխումներու իրականացման վերաբերեալ:

Նախագահը իր խօսքին մէջ անդրադարձած է Լեռնային Ղարաբաղի բռնի տեղահանումներու ընկերային եւ մարդասիրական խնդիրներու լուծման ուղղութեամբ Հայաստանի կառավարութեան միջոցառումներուն ու ծրագրերուն եւ պատասխանելով ներկաներու հարցումներուն նշած է հայաստանեան իշխանութիւններուն կողմէ որդեգրուած այն հիմնական ուղղութիւններն ու սկզբունքները, որոնք դրուած են տեղահանումներուն հիմնախնդիրներու ամբողջական լուծման հասնելու պատկերացումներու հիմքին:

ԼՂ Հակամարտութեան Տուժած Բոլոր Անձերու Իրաւունքներու Արդիւնաւէտ Պաշտպանութիւնը Խաղաղ Գործընթացի Յաջողութեան Բանալին Է. Միյաթովիչ

«Հայաստանի եւ Ատրպէյճանի իշխանութիւնները իրենց խաղաղ բանակցութիւններուն մէջ պէտք է կեդրոնանան մարդու իրաւունքներու պաշտպանութեան վրայ եւ հակամարտութեան տուժած բոլոր անձերուն համար հաստատեն մարդու իրաւունքներու կայուն երաշխիքներ», ըսած է Եւրոպայի Խորհուրդի մարդու իրաւունքներու յանձնակատար Տունիա Միյաթովիչը՝ հրապարակելով իր դիտարկումները 2023 թուականի Հոկտեմբեր 16-23-ին Հայաստան, Ատրպէյճան եւ Լեռնային Ղարաբաղ այցէն յետոյ: Տասնամեակներու ընթացքին առաջին անգամ էր, որ նման իրաւապաշտպան առաքելութիւնը կրցաւ այցելել ԼՂ:

Եւրոպայի Խորհուրդի մարդու իրաւունքներու յանձնակատար Տունիա Միյաթովիչ

մէջ ապաստան գտած ԼՂ հայերուն եւ, մասնաւորապէս, խոցելի խումբերու պատկանողներուն, պէտք է երաշխաւորուի անհրաժեշտ աջակ-

Ֆրանսական «Mezzo» Հեռուստաալիքը Պիտի Յուլցարդի Հայաստանի Պետական Սիմֆոնիկ Նուագախումբին Համերգները

Հայաստանի Պետական Սիմֆոնիկ Նուագախումբը՝ Ելոյթներն Ընթացքին

Ֆրանսական հեղինակաւոր «Mezzo» հեռուստաալիքի հետ Հայաստանի պետական սիմֆոնիկ նուագախումբի համագործակցութեան բերումով մինչեւ 2024 թուականի Փետրուար 1-ին «Mezzo»-ի եթերով պիտի ցուցադրուին Հայաստանի պետական սիմֆոնիկ նուագախումբի համերգներու տեսագրութիւններ, կը տեղեկացնեն Հայաստանի պետական սիմֆոնիկ նուագախումբի մամուլի ծառայութիւնէն:

«Հայաստանի պետական սիմֆոնիկ նուագախումբը, հաւատարիմ իր առաքելութեանը, արտասահմանեան լսարանին է ներկայացնում հայ երաժշտահանական արուեստը: Համերգների ծրագրերում կը հնչեն Արամ Խաչատրեանի,

Աւետ Տէրտէրեանի, Էդուարդ Բաղդասարեանի, Աննօ Բաբաջանեանի, Ալեքսանդր Յարութիւնեանի եւ այլ երաժշտահանների ստեղծագործութիւններ», կ'ըսուի հաղորդագրութեան մէջ:

Պիտի շարունակէ ցուցադրուել նաեւ «Արամ Խաչատրեան» մշակութային հիմնադրամի ու ԿԳՄՄ նախարարութեան նախաձեռնութեամբ եւ «Mezzo» հեռուստաալիքի նկարահանած փաստագրական ֆիլմը՝ նուիրուած Արամ Խաչատրեանի 120-ամեակին:

Համերգները եւ ֆիլմը հնարաւոր է դիտել՝ հետեւելով կայքին մէջ տեղադրուած ժամանակացոյցին՝ <https://www.mezzo.tv/en/Khachaturian-12378>:

ցութեան հասանելիութիւն անմիջական, միջնաժամկէտ եւ երկարաժամկէտ հեռանկարի մէջ: «Եւրոպայի Խորհուրդի անդամ երկիրները պէտք է կեդրոնանան ֆինանսական աջակցութեան վրայ, ապահովեն, որ տեղահանումներու եւ զանոնք ընդունող բնակչութեան մարդասիրական կարիքները լիովին բաւարարուին», աւելցուցած է յանձնակատարը:

Միյաթովիչ ընդգծած է, որ Հայաստանի մէջ վերջերս տեղահանուած ԼՂ հայերուն պէտք է հնարաւորութիւն տրուի վերադառնալու ապահով եւ արժանապատիւ, նոյնիսկ եթէ այդ ենթադրական կը թուի այս պահուն, ներառեալ ձկուն լուծումներ գտնելու միջոցով, մասնաւորապէս՝ կապուած անոնց քաղաքացիութեան եւ իրաւական կարգավիճակի հետ: «Մինչ հնարաւոր վերադարձը, պէտք է անյապաղ ուղիներ գտնել, այդ շարքին՝ անվտանգութեան երաշխիքներ հաստատելով, որ դարբաղցի հայերը ժամանակաւորապէս մուտք գործեն իրենց տունները կամ սովորական բնակութեան վայրերը եւ այցելեն զերեզմաններ, ուր թաղուած են հարազատները: Ատրպէյճանի իշխանութիւններուն պարտականութիւնն է ապահովել, որ դարբաղցի հայերուն թողած ունեցումները պաշտպանուած ըլլայ թաւանի, գողութիւնէ կամ զաւթումէ: Այն սակաւթիւ հայերը, որոնք մնացած են Ղարաբաղի տարածաշրջանին մէջ, նոյնպէս պէտք է օգտուին մարդու իրաւունքներու պաշտպանութենէն, այդ շարքին՝

ազատ տեղաշարժի իրաւունքին», նշած է Միյաթովիչ:

«Միջազգային մարդասիրական իրաւունքի խախտման եւ հակամարտութեան հետ կապուած մարդու իրաւունքներու լուրջ խախտումներու մասին բոլոր մեղադրանքները պէտք է արդիւնաւէտ եւ անյապաղ հետաքննուին, մեղաւորները պատասխանատուութեան ենթարկուին արդար, անկախ եւ անաչառ դատավարութենէ յետոյ: Այդ կը ներառէ մեղադրանքներ՝ կապուած Լաչինի միջանցքի արգելափակման հանգամանքներու, դարբաղցի հայերու զանգուածային տեղահանման եւ Սեպտեմբեր 19-20-ի ռազմական գործողութեան հետ», ըսած է յանձնակատարը:

Տունիա Միյաթովիչի դիտարկումներուն մէջ արծարծուած մարդու իրաւունքներու վերաբերեալ այլ հարցերը կը ներառեն մարդիկը ականներէ եւ պատերազմէ մնացած պաշտպաններէ պաշտպանելու անհրաժեշտութիւնը, հակամարտութեան պատճառով ձերբակալուած անձերու վիճակը, ներառեալ անոնց կալանքի պայմաններն ու ընտանիքներու հետ շփման մակարդակը, հակամարտութեան ընթացքին անյայտ կորսուածներու ճակատագիրը պարզելու եւ անոնց ընտանիքներուն պատասխաններ տալու կարեւորութիւնը: Ի վերջոյ, յանձնակատարը երկու երկիրներու իշխանութիւններուն կողմէ ըրած է պայքարելու ատելութեան խօսքի դէմ եւ խթանելու փոխըմբռնումն ու վստահութիւնը:

Փաշինեան Պաքուի Յայտարարութիւնները

Շարունակուած էջ 1-էն

կեց «Ձանգեգուրի միջանցքի» մասին Ալիեւի յայտարարութիւնները:

«Որպէսզի այս բառային խաղերից դուրս գանք, մենք ի՞նչ ենք ասում՝ ասում ենք՝ ինչ պայմանով իրանի իսլամական Հանրապետութիւնը տրամադրում է կապ Նախիջեւանի եւ Ատրպէյճանի միւս հատուածի միջեւ, նոյն պայմաններով մենք էլ ենք պատրաստ տրամադրել էլ կապը՝ ե՛ւ երկաթուղային, ե՛ւ ավտոճանապարհային», ըսաւ վարչապետը:

Նիկոլ Փաշինեանը եւս մէկ անգամ վերահաստատեց Հայաստանի դիրքորոշումը՝ ճանապարհները եւ սահմանները պէտք է բացուին, բայց հիմնուելով երկիրներու տարածքային ամբողջականութեան, ինքնիշխանութեան եւ իրաւագորութեան սկզբունքներու վրայ:

«Ընդ որում, Ատրպէյճանն ասում է՝ մենք ուզում ենք անխոչընդոտ տեղաշարժ: Մենք դէմ չենք անխոչընդոտ տեղաշարժին, բայց անխոչընդոտ տեղաշարժը չի նշանակում օրէնսդրութեան շրջանցմամբ տեղաշարժ», ըսաւ Փաշինեան:

Արձագանգելով Ալիեւի այն պնդումներուն, թէ Հայաստանը 2020-ի Նոյեմբեր 9-ի եռակողմ յայտարարութեամբ պարտաւորուած է անխոչընդոտ կապ տրամադրել Ատրպէյճանին, Փաշինեան հակադրեց՝ այդ եռակողմ յայտարարութեան կողմերէն երկուքը, փաստաթուղթի ստորագրման պահին սկսեալ մինչեւ 2023 թուականի Սեպտեմբերը ինկած ժամանակահատուածին, իրենց գործողութիւններով ցոյց տուած են, որ այդ փաստաթուղթը այլեւս գոյութիւն չունի:

«Այն գործողութիւնները, որ ձեռնարկուել են Լեռնային Ղարաբաղում, ընդ որում Ռուսաստանի Դաշնութեան եւ Ատրպէյճանի մասնակցութեամբ, դա վկայութիւնն է այն բանի, որ իրենց համար այդ փաստաթուղթը գոյութիւն չունի: Ձի կարող այդպէս լինել, որ երկու կողմի համար այդ փաստաթուղթն այլեւս չկայ, երրորդ կողմի համար էլ փաստաթուղթը շարունակի գոյութիւն ունենալ: Եւ չետոյ Ատրպէյճանից ինչ են ասում, ասում են՝ Նոյեմբերի 9-ի եռակողմ յայտարարութեան մէջ մենք հասանք նրան, որ արձանագրուի, այսպէս կոչուած, «Ձանգեգուրի միջանցք» եւ որ Ռուսաստանի Դաշնութիւնն է ապահովելու այդ ճանապարհների անվտանգութիւնը: Նոյեմբերի 9-ի եռակողմ յայտարարութեան մէջ էլ երկուսից ոչ մէկը չկայ գրած: Ոչ մի տեղ գրած չէ, որ ՌԴ-ն Հայաստանի որեւէ տարածքում կապուողիների անվտանգութիւն պէտք է ապահովի: Էլ չեմ ասում Ատրպէյճանը արդէն երեք տարի «Ձանգեգուրի միջանցքի» մասին խօսելի է գարգացնում՝ յղում անելով Նոյեմբերի 9-ի եռակողմ յայտարարութեան վրայ: Ով «Ձանգեգուրի միջանցք» արտայայտութիւն կը գտնի Նոյեմբերի 9-ի եռակողմ յայտարարութեան մէջ, խոստանում եմ դրամական պարգեւ», յայտնեց Գործադիրի ղեկավարը:

Ալիեւը Հայաստանէն պահանջած էր վերադարձնել «բռնագրաւուած ութ գիւղերը», նշելով, որ մշտապէս կը քննարկէ այդ հարցը Հայաստանի վարչապետին

հետ:

«Հայաստանն էլ բարձրացնում է 32 գիւղերի հարցեր, որոնց կենսական նշանակութեան տարածքներն բռնագրաւուած են, այդ թւում՝ Գեղարքունիքի մարզում: Մենք քանի որ հաւատարիմ ենք Ալմա-աթիի հռչակագրի հիման վրայ փոխադարձաբար միմեանց տարածքային ամբողջականութիւնը ճանաչելուն, մենք ի՞նչ ենք ասում, ասում ենք՝ Հայաստանի եւ Ատրպէյճանի միջեւ բռնագրաւուած տարածքներ պէտք է չլինեն, հետեւաբար այնտեղ, որտեղ պարզուի, որ Հայաստանն է ինչ-որ տարածքներ հսկողութեան տակ պահում, որը տէ իւրէ պատկանում է Ատրպէյճանին, Հայաստանը պէտք է այդ տարածքներից դուրս գայ, իսկ այն տարածքները, որոնք տէ իւրէ պատկանում են Հայաստանին եւ Ատրպէյճանին է պահում տիրապետութեան տակ, Ատրպէյճանը պէտք է դուրս գայ: Բայց սա գործնականում հնարաւոր չէ իրագործել՝ առանց փոխադարձ համաձայնեցումած քարտէզի, որովհետեւ ինչպէ՞ս որոշենք՝ էս տարածքը Հայաստանի տարածքն է, թէ՛ Ատրպէյճանի: Դրա համար մի ձեւ կայ՝ քաղաքական առումով յենուել 1991 թուականի Ալմա-աթիի հռչակագրի վրայ», ըսաւ Փաշինեան:

Նիկոլ Փաշինեան հակադրեց նաեւ Հայաստանի կողմէ Ֆրանսայէն կամ Հնդկաստանէն գէնք ձեռք բերելու շուրջ Պաքուէն հնչող քննադատութիւններուն, պնդելով՝ որեւէ երկիր ունի բանակ ունենալու իրաւունք եւ ոչ ոք կրնայ այդ կասկածի տակ դնել:

Ըստ Հայաստանի վարչապետին՝ կողմերուն մտահոգութիւնները փարատելու համար պէտք է խաղաղութեան այնպիսի պայմանագիր կնքել, որ կը կանխէ պատերազմի հնարաւորութիւնը:

«Բայց երբեմն Ատրպէյճանի առաջարկներին ծանօթանալով, տպաւորութիւն ենք ստանում, թէ փորձ է արւում ստեղծել մի փաստաթուղթ, որով պէտք է օրինակացուի հետագայ պատերազմները: Սա տրամաբանութիւնից դուրս է», եզրափակեց Փաշինեան:

Պաքուի Կասկածելի Խաղերը

Շարունակուած էջ 1-էն

Այժմ, Պաքու դարձեալ սկսած է խօսիլ «Ձանգեգուրի միջանցքի» մասին յայտարարելով թէ, այդ միջանցքը պէտք է անարգել երթելու իր քաղաքացիներուն համար, այլապէս Հայաստանի հետ սահմանը չի կրնար բացուիլ որեւէ այլ կէտի վրայ: Այսինքն, Հայաստան պիտի շարունակէ մնալ շրջափակուած, բնականաբար նոյնը պիտի ընէ նաեւ Թուրքիան, անտեսելով Հայաստան-Թուրքիա բանակցութիւններու ընթացքին գոյացած մասնակի համաձայնութիւնները: Ալիեւ կը շարունակէ պնդել, որ «միջանցքը» նախատեսուած է 44-օրեայ պատերազմի ավարտին ստորագրուած եռակողմ յայտարարութեամբ: Այս կապակցութեամբ Փաշինեան յիշեցուց, որ Ատրպէյճանն ու Ռուսաստանը երբ խախտեցին համաձայնութեան Լեռնային Ղարաբաղին վերաբերող բաժնիները, փաստաթուղթը դադրեցաւ գոյութիւն ունենալէ: Այս հանգրուանին Հայաստանի արդարեւ շարունակուած է խօսիլ «Ձանգեգուրի միջանցքի» մասին յայտարարելով թէ, այդ միջանցքը պէտք է անարգել երթելու իր քաղաքացիներուն համար, այլապէս Հայաստանի հետ սահմանը չի կրնար բացուիլ որեւէ այլ կէտի վրայ: Այսինքն, Հայաստան պիտի շարունակէ մնալ շրջափակուած, բնականաբար նոյնը պիտի ընէ նաեւ Թուրքիան, անտեսելով Հայաստան-Թուրքիա բանակցութիւններու ընթացքին գոյացած մասնակի համաձայնութիւնները: Ալիեւ կը շարունակէ պնդել, որ «միջանցքը» նախատեսուած է 44-օրեայ պատերազմի ավարտին ստորագրուած եռակողմ յայտարարութեամբ: Այս կապակցութեամբ Փաշինեան յիշեցուց, որ Ատրպէյճանն ու Ռուսաստանը երբ խախտեցին համաձայնութեան Լեռնային Ղարաբաղին վերաբերող բաժնիները, փաստաթուղթը դադրեցաւ գոյութիւն ունենալէ:

Ալիեւի Թիւ Մեկ Գործընկեր

Շարունակուած էջ 1-էն

կան շահերի» ծառայողներ: Երկրորդ խմբին խորհուրդ է տուել ճշտել իրենց գէնը:

«Սա բոլորովին էմոցիոնալ գրառում չէ, ոչ էլ ինչ-որ շրջանակների պիտակաւորելու նպատակ: Սա զուտ ազգային անվտանգութեան հարց է: Այս հարցերի լիարժէք պատկերացումից է նաեւ կախուած պետութեան հաւաքական ճակատագիրն ու ժողովրդի ապագան», - գրել է Արտակ Ջաքարեանը:

Հնարաւոր ու անհնար բոլոր ձեւերով երկիրը թախանած, Ռուսաստանից կախուածութեան մէջ գցած, Ալիեւի թիւ մէկ գործընկեր իշխանութեան ներկայացուցիչը միւսներին խորհուրդ է տալիս ստուգել իրենց գէնը:

Բաւական է պտտուել Հայաստանի արդարեւ շարունակուած է խօսիլ «Ձանգեգուրի միջանցքի» մասին յայտարարելով թէ, այդ միջանցքը պէտք է անարգել երթելու իր քաղաքացիներուն համար, այլապէս Հայաստանի հետ սահմանը չի կրնար բացուիլ որեւէ այլ կէտի վրայ: Այսինքն, Հայաստան պիտի շարունակէ մնալ շրջափակուած, բնականաբար նոյնը պիտի ընէ նաեւ Թուրքիան, անտեսելով Հայաստան-Թուրքիա բանակցութիւններու ընթացքին գոյացած մասնակի համաձայնութիւնները: Ալիեւ կը շարունակէ պնդել, որ «միջանցքը» նախատեսուած է 44-օրեայ պատերազմի ավարտին ստորագրուած եռակողմ յայտարարութեամբ: Այս կապակցութեամբ Փաշինեան յիշեցուց, որ Ատրպէյճանն ու Ռուսաստանը երբ խախտեցին համաձայնութեան Լեռնային Ղարաբաղին վերաբերող բաժնիները, փաստաթուղթը դադրեցաւ գոյութիւն ունենալէ:

տանի առջեւ կայ մէկ խնդիր, այդ ալ բանակի հզօրացումը եւ թշնամիին հետ ռազմական հաւասարակշռութեան հաստատումն է: Այդ ուղղութեամբ կարելոր քայլեր են Հնդկաստանէն, Ֆրանսայէն ու շարք մը այլ երկիրներէն նոր զինատեսակներու ապահովումը: Վերջին օրերուն յայտնի դարձաւ նաեւ, որ Ռուսաստան սկսած է մատակարարել որոշ քանակութեամբ զինատեսակներ, որոնք Հայաստան կը պահանջեր երկար ժամանակէ ի վեր:

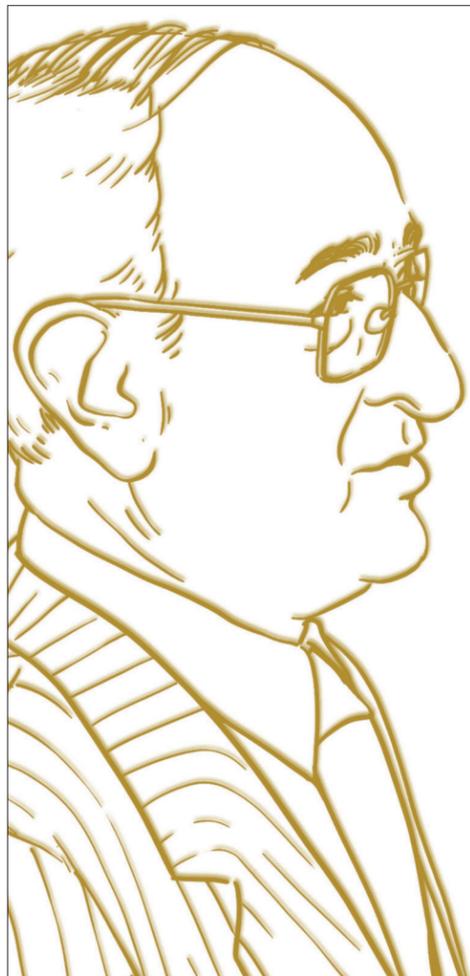
«Ձանգեգուրի միջանցքի» հարցը բարձրացնելով ու հայկական այլ տարածքներու մասին խօսելով Ալիեւ եկաւ անգամ մը եւս փաստելու, որ խաղաղութեան հաստատման հետ կապուած Հայաստանի իշխանութիւններու չափազանց լաւատեսութիւնը իրատեսական չէ ու այսուհետեւ թերահաւատութեամբ պէտք է մօտեցնալ Պաքուէն հնչող բոլոր տեսակի յայտարարութիւններուն ու խոստումներուն:

Գ. ԽՈՏԱՆԵԱՆ «ՄԱՍԻՍ»

տանի արդարեւ շարունակուած է խօսիլ «Ձանգեգուրի միջանցքի» մասին յայտարարելով թէ, այդ միջանցքը պէտք է անարգել երթելու իր քաղաքացիներուն համար, այլապէս Հայաստանի հետ սահմանը չի կրնար բացուիլ որեւէ այլ կէտի վրայ: Այսինքն, Հայաստան պիտի շարունակէ մնալ շրջափակուած, բնականաբար նոյնը պիտի ընէ նաեւ Թուրքիան, անտեսելով Հայաստան-Թուրքիա բանակցութիւններու ընթացքին գոյացած մասնակի համաձայնութիւնները: Ալիեւ կը շարունակէ պնդել, որ «միջանցքը» նախատեսուած է 44-օրեայ պատերազմի ավարտին ստորագրուած եռակողմ յայտարարութեամբ: Այս կապակցութեամբ Փաշինեան յիշեցուց, որ Ատրպէյճանն ու Ռուսաստանը երբ խախտեցին համաձայնութեան Լեռնային Ղարաբաղին վերաբերող բաժնիները, փաստաթուղթը դադրեցաւ գոյութիւն ունենալէ:

Ահա սա է ընդդիմութեան առաջարկած այլընտրանքը՝ ժողովրդի թշուառութիւն եւ սեփական միջոցների աւելացում ու պահպանում: Իսկ Ատրպէյճանի հետ յարաբերութիւնների կարգաւորման թեմայով՝ կենաց, եւ ոչինչ աւելի:

«Սիւլի-Ք»

ՅՈՒՆԻՄԱՐ ՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Նուիրուած ԳԱԲՐԻԷԼ ՄՈԼՈՅԵԱՆԻ

Մշակութային, Կրթական, Լրագրական Ու Հասարակական Գործունէութեան

Կազմակերպութեամբ՝ Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակեան Կուսակցութեան

Մասնակցութեամբ՝ Նոր Սերունդ Մշակութային Միութեան Հայկական Կրթական Բարեսիրական Միութեան Մասիս Շաբաթաթերթի

Տեղի Կունենալ՝ Կիրակի Յունուար 28, 2024 Երեկոյեան Ժամը 5-Ին

ՀԿԲՄ-ի Կեդրոնէն Ներս 1060 North Allen Avenue • Pasadena • CA 91104 RSVP 626•755•4773 or email: Info@sdpusa.org

Հրատարակուած

PM Pashinyan: “Recent Statements from Baku Are a Serious Blow to the Peace Process”

YEREVAN — The latest statements coming out of Azerbaijan are a serious blow to the peace process, Armenian Prime Minister Nikol Pashinyan said Saturday.

Pashinyan accused Azerbaijan of undermining prospects for an Armenian-Azerbaijani peace accord with effective territorial claims to Armenia.

In a weekend speech, Pashinyan pointed to Baku’s continuing reluctance to recognize his country’s borders certified by Soviet maps and renewed demands for an extraterritorial corridor to the Nakhichevan exclave that would pass through a strategic Armenian region.

“I consider recent statements from Baku to be a serious blow to the peace

process. The first impression is that ... Azerbaijan is trying to generate territorial claims against Armenia, which is unacceptable,” he told members of his Civil Contract party at a meeting held in the eastern town of Gavar.

“On the one hand, Azerbaijan says it will strengthen its armed forces questioning Armenia’s territorial integrity, while on the other hand it is unhappy that Armenia buys weapons from France. Does Azerbaijan think that Armenia should not have an army,” Pashinyan said at the meeting.

He said if this is the perception, it means that Azerbaijan is questioning the right of the Republic of Armenia to

Continued on page 3

Karabakh Armenians Should be Given Possibility of Returning to Their Homes in Safety and Dignity – CE Commissioner for Human Rights Mijatovic

Armenian and Azerbaijani authorities should ensure focus on human rights protection in their peace talks and establish strong human rights safeguards for all persons affected by the conflict, said the Council of Europe Commissioner for Human Rights, Dunja Mijatovic, as she published her Observations following her visit to Armenia and Azerbaijan, including the Karabakh region, from 16 to 23 October 2023. It was the first time in decades that a human rights mission of this kind was able to visit the Karabakh region.

The visit was prompted by the forced displacement of over 101,000 Karabakh Armenians who fled to Armenia in the space of only a few days at the end of September. It followed Azerbaijan’s military action on 19 and 20 September, its subsequent full control over the region and the prolonged disruption in the movement of people and access to essential goods, services and energy supplies experienced by

Karabakh Armenians as a result of a nine-month blocking of the road along the Lachin corridor by Azerbaijan. In Armenia, the Commissioner spoke with Karabakh Armenians who had left and were staying in shelters provided by the authorities. In Stepanakert Karabakh

Continued on page 3

EU Warns Azerbaijan of ‘Severe Consequences’ if Armenia’s Territorial Integrity Violated

BRUSSELS — The European Union on Tuesday again warned Azerbaijan against invading Armenia following Baku’s renewed demands for Yerevan to open an extraterritorial corridor to the Nakhichevan exclave.

“The EU has been using every opportunity to pass clear messages to Azerbaijan that any violation of Armenia’s territorial integrity would be unacceptable and will have severe consequences for our relations,” the EU foreign policy spokesman, Peter Stano, told the Armenpress news agency.

“We remain firm and steadfast in this stance,” Stano said, commenting on Azerbaijani President Ilham Aliyev’s latest statements on the conflict with Armenia.

“The European Union has spared no diplomatic efforts to help reach a mutually acceptable settlement of the conflict over the past few years. We have been in close contact with the Armenian and Azerbaijani leaderships, tirelessly reiterating our support for the sovereignty, territorial integrity of

both countries and the resolution of issues exclusively by peaceful means. Our communication channels remain open,” Stano stated

“The President of the European Council Charles Michel, the High Representative /Vice-President Josep Borrell and the EU Special Representative Toivo Klaar continue their engagement for a sustainable and lasting peace between Armenia and Azerbaijan,” Stano said.

Paris Photo Exhibit Raises Awareness About Karabakh’s At-risk Armenian Heritage

PARIS — The City Hall of Paris and the Catholic organization “L’Œuvre d’Orient” have jointly organized an open-air exhibition entitled “Nagorno Karabakh: Armenian Heritage at Risk,” the Armenian Embassy in France informs.

The exhibition opened on the famous Place de la Bastille in Paris on December 14, 2023 and will run until January 15, 2024. Thirty unique photos representing the Armenian historical and cultural heritage are on display.

Addressing the official opening of the exhibition, Armenian Ambassador to France Hasmik Tolmajian expressed gratitude to the Paris City Hall and the Catholic organization “L’Œuvre d’Orient” for standing by

Armenia and the Armenian people and noted that the organization of the exhibition is another manifestation of that solidarity.

Tolmajian warned that after perpetrating ethnic cleansing in Nagorno-Karabakh, Azerbaijan now wants to erase the traces of Armenian presence there, which span thousands of years and are attested by the pictures displayed at the exhibition. The Ambassador attached importance to international efforts to preserve the at-risk Armenian historical-cultural heritage in Nagorno-Karabakh.

Deputy Mayors of Paris Carine Rolland and Arnaud Ngatcha, L’Œuvre d’Orient President Jean-Yves Tolot and others attended the opening ceremony.

Washington Believes Peace Possible Between Armenia and Azerbaijan

WASHINGTON, DC — The U.S. supports a durable and dignified peace between Armenia and Azerbaijan, U.S. Assistant Secretary of State for European and Eurasian Affairs James O'Brien has said.

"We support a peace agreement, a durable and dignified peace, between Azerbaijan and Armenia," O'Brien said at an online press briefing. "And on this, a couple points. We're very encouraged that they continue to have a robust agenda bilaterally and address the issues that remain between them. There are more to work through, and to the extent we can be helpful as they do, we're happy to support. We have very full relationships with both countries that range across economic, security, and political ties and we would like to see them both benefit from a peace arrangement, and we'll be working to that end in whatever way is most acceptable."

He went on to laud Armenia's reform agenda.

"I think this is another great opportunity for both governments to deliver more for their people. The reform agenda in Armenia is very impressive. Azerbaijan has elections com-

ing up and I know can talk about the role that it wants to play in regional economic development, and I think a peace arrangement would only contribute to those plans. Now, we would like to be able to discuss all the issues we have on the agenda with both countries, from our concerns about some people in detention to bilateral issues, and we'll have a very full agenda as we go forward. But it's all under the umbrella of encouraging a lasting,

Largest Data Processing Center Will be Built in Armenia

YEREVAN — On January 12, 2024, "Infrastructure in Exchange for Investment" support event was held at the Armenian Ministry of Economy in the presence of Minister Vahan Kerobyan, during which the signing ceremony of compensation agreement was held.

Rostelecom Armenia participated in the program within the framework of the largest data processing center under construction in Armenia. Taking into account the strategic importance for the country, the investment program of the Data Processing Center was approved by the Government of the Republic of Armenia and included in the program of the Ministry of Economy.

This state-of-the-art facility will provide the bulk of data management and cloud services in Armenia. Cloud services will occupy a key place among Rostelecom Armenia's offers, providing scalable, secure and efficient solutions.

TIER III's internationally compliant data center has a capacity of 2.5MgV and includes 218 server cabinets and the latest cloud technologies

that will provide secure data processing and storage for businesses as well as government agencies, thereby contributing to the development of Armenia's digital future.

"As part of our Infrastructure for Investment support program we signed a compensation agreement with the Ministry of Economy of the Republic of Armenia. It is pleasant to realize that Rostelecom Armenia's major project has been positively assessed by the Government of the Republic of Armenia as a strategically important initiative. The large-scale work on the construction of the Data Center is neang completion and will undoubtedly have a great and positive impact on the development of digital technologies in Armenia. We highly appreciate the fact that the Armenianment is on the side of organizations investing in Armenia, and this support obliges us very much," said Hayk Faramazyan, CEO of Rostelecom Armenia.

Rostelecom Armenia's data center is being built in the city of Abovyan and is scheduled to be launched in spring 2024.

Demarcation of the Armenia-Azerbaijan Border is a Prerequisite for Any Peace Treaty

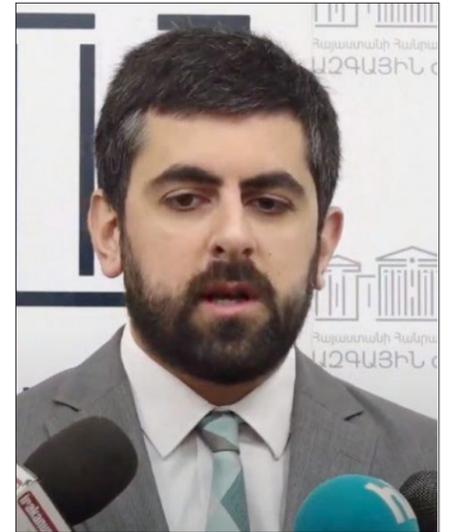
YEREVAN — Armenia continues to believe that its peace treaty with Azerbaijan should spell out a mechanism for delimiting the border between the two countries, a senior Armenian lawmaker said on Thursday, reacting to Baku's efforts to delink the two issues.

"If this principle is not adopted and implemented, it will be unclear how the delimitation process will take place," Sargis Khandanyan, the chairman of the Armenian parliament committee on foreign relations, told reporters.

Khandanyan also made clear that Yerevan insists on using the most recent Soviet military maps printed in the 1970s as a basis for ascertaining the long and heavily militarized Armenian-Azerbaijani border.

The leaders of the European Union and its key member states, France and Germany, backed this stance in a joint statement with Prime Minister Nikol Pashinyan issued after their meeting in Spain last October.

Azerbaijani President Ilham Aliyev reiterated Baku's rejection of the proposed mechanism for border delimitation on Wednesday. He said that it favors the Armenian side.

"They [the Armenians] want to put aside maps of the 1960s, 1950s and 1940s and refer to the 1970s because our historical lands had been given to them by that time," Aliyev said in a televised interview. "Therefore, we strongly opposed and oppose that."

Echoing statements by other Azerbaijani officials, Aliyev said that the border should be delimited after the signing of the peace treaty. He did not cite any concrete delimitation mechanism acceptable to Baku.

President Khachaturyan Briefs Switzerland's Armenian Community Representatives on Domestic and Foreign Policy Priorities

ZURICH — President Vahagn Khachaturyan had a working lunch with representatives of the Armenian community in Zurich as part of his visit to Switzerland.

The President of the Republic briefed the attendees on the main principles of Armenia's domestic and foreign policy, referred to the general realities.

President Khachaturyan referred to the developments in the South Caucasus region, the current situation in the relations with the neighbors. In this context, the President presented Armenia's approaches and positions regarding the prospects of achieving stable and lasting peace in the region, forming an atmosphere of mutual trust and establishing mutually beneficial cooperation with neighbors and partners.

The President presented details about the developments in the eco-

nomie life of Armenia, the steps taken by the authorities and the government in the direction of increasing the country's defense capacities, and the implementation of democratic reforms.

The President referred to the measures and plans of the Armenian government to solve the social and humanitarian problems of the forcibly displaced people from Nagorno-Karabakh, and noted the main directions and principles adopted by the Armenian authorities, which are based on the ideas of achieving a complete solution to the problems of the displaced people..

President Khachaturyan participated in the opening ceremony of the Davos World Economic Forum on Tuesday. He will also participate in the panel discussions organized within the forum. Bilateral meetings with the leaders of a number of countries are also planned.

EU and Armenia Celebrate Six Years of Collaboration Under CEPA Agreement

YEREVAN -- Representatives from the EU Delegation and the EU Headquarters and representatives from the Government of the Republic of Armenia convened for a gathering on Tuesday, celebrating six years of partnership between the EU and Armenia under the Comprehensive Enhanced Partnership Agreement (CEPA), signed 2017. The purpose of the meeting was also to underline the importance of CEPA in EU-Armenia relations, evaluate the status of CEPA implementation and enhance its efficiency.

The CEPA Retreat brought together 70 participants, fostering peer-to-peer brainstorming sessions. It provided a unique platform for assessing progress and devising robust strategies to advance the implementation of CEPA. Armenian Government representatives shared insights into their experiences with CEPA, discussing successes, challenges, needs, and ways to better work together.

During the Retreat, the Government of Armenia identified and shared areas where successful CEPA-related reforms have taken place, showcasing the tangible impact of the agreement. Furthermore, areas where reforms

were particularly challenging were identified, focusing on ways to enhance monitoring and communication, emphasizing the collaborative nature of EU-Armenia cooperation.

Ambassador Vassilis Maragos, Head of the EU Delegation to Armenia, commended Deputy Prime Minister Mher Grigoryan for their enduring cooperation and mutual commitment to fostering tangible, sustainable outcomes for Armenian citizens. Highlighting CEPA as the cornerstone of this engagement, Ambassador Maragos emphasized the shared values and interests between the EU and Armenia. He reiterated EU's support for democratic and economic reforms that would expedite Armenia's modernization process.

Deputy Prime Minister Mher Grigoryan acknowledged the continuous implementation of CEPA despite challenging times since its signing. He expressed gratitude for the EU's accelerated support of rule of law reforms and economic initiatives. Grigoryan reaffirmed Armenia's commitment to deepening cooperation with the EU and advancing along the path of implementation of key reforms.

Recent Statements from Baku

Continued from page 1

exist, 'which is absolutely unacceptable'.

"Any country has the right to maintain an army. But, of course, it is clear that we have to put all this in the context of regional security," Pashinyan said.

According to him, Armenia may be concerned about Azerbaijan's armaments, and Azerbaijan may be concerned about Armenia's armaments.

"We propose to sign a peace treaty in such a way that war becomes impossible. However, Azerbaijan's proposals give the impression that an attempt is made to draft a document that would legitimize new wars. This is beyond logic. That is why we propose to withdraw troops from the border areas to neutralize the threat of clashes. We propose to demilitarize the border areas. But Azerbaijan rejects it," Pashinyan said.

Pashinyan noted that at least for the moment, Armenia and Azerbaijan are speaking different diplomatic languages.

"There is no denying that both in Armenia and Azerbaijan and beyond

there are and will be forces that are not interested in peace, but what matters here are the positions of the leaders of the states and the theses voiced by them," Pashinyan emphasized.

Earlier this month Baku renewed its demands for the so-called "Zangezur corridor." Aliyev insisted that people and cargo transported to and from Nakhichevan through Armenia's Syunik province must be exempt from Armenian border checks. Another senior Azerbaijani official said on January 5 that Armenia has an "obligation" to do so under the terms of the Russian-brokered ceasefire that stopped the 2020 Armenian-Azerbaijani war.

Pashinyan countered that it contains no provisions calling for an extraterritorial corridor to Nakhichevan. He also charged that Azerbaijan and Russia effectively scrapped the truce accord with Baku's September 19-20 military offensive in Karabakh that restored Azerbaijani control over the region and forced its population to flee to Armenia.

"There is no way that document can no longer be valid for two parties [that signed it] but continue to be valid for the third party," he said.

Mezzo TV to Honor Composer Aram Khachaturian with a Film and Two Concerts

PARIS -- As a result of the cooperation of the Armenian State Symphony Orchestra and the prestigious French Mezzo TV channel until February 1, Mezzo will air the concerts of the State Symphony Orchestra of Armenia.

The concerts will feature works by Aram Khachaturian, Avet Terteryan, Eduard Baghdasaryan, Arno Babajanyan, Alexander Harutyunyan and other composers.

The documentary film dedicated

to the 120th anniversary of Aram Khachaturian, shot by the Mezzo TV at the initiative of the Aram Khachaturian Cultural Foundation and the Ministry of Education and Culture, will continue to be shown. The film premiered on Mezzo in December 2023.

Karabakh Armenians Should be Given

Continued from page 1

capital, following the departure of its population, the Commissioner witnessed empty streets, abandoned premises and almost no sign of the presence of civilians. On the basis of what she could hear and see, the Commissioner concluded that at the end of September 2023, Karabakh Armenians found themselves abandoned without any reliable security or protection guarantees by any party, and that, for them, leaving home was the only reasonable option available.

While welcoming the efforts made by the Armenian authorities to provide all those in need who arrived from the Karabakh region with the first basic assistance, the Commissioner stressed that Karabakh Armenians who fled to Armenia, and in particular those belonging to vulnerable groups, should be guaranteed access to all necessary support in the immediate, medium and long term. "Council of Europe member states should maintain a focus on providing financial support to ensure that the humanitarian needs of displaced persons and their host populations can be fully met", added the Commissioner.

The Commissioner stressed that recently-displaced Karabakh Armenians in Armenia should be given the possibility of returning in safety and dignity – even if it seems hypothetical for most at the moment – including by finding flexible solutions, in particular as concerns their citizenship and legal status. Pending a possible return, ways should be promptly found, including by establishing security guarantees, for Karabakh Armenians to temporarily access their homes or places of habitual residence, and visit graveyards where loved ones are buried. It is incumbent on the Azerbaijani authorities to ensure that property left behind by Karabakh Armenians is protected from looting, theft or being taken over. The few ethnic Armenians who have stayed in the Karabakh region should also benefit from all human rights protection, including by having their freedom of movement

secured.

The Commissioner expressed the hope that all internally displaced persons who so wish will be able to return as soon as possible in safety and dignity. More generally, the Commissioner stressed that all persons displaced by the long-lasting conflict have the right to return to their homes or places of habitual residence voluntarily and under conditions of safety and dignity, regardless of whether they have been displaced internally or across borders.

"All allegations of breaches of international humanitarian law and serious human rights violations reported in relation to the conflict need to be effectively and promptly investigated, the perpetrators brought to justice and if found guilty after a fair, independent and impartial trial, sentenced and punished. This includes allegations relating to the circumstances of the blocking of the Lachin corridor, the mass displacement of Karabakh Armenians and the military operation of 19 to 20 September", said the Commissioner. She added that this must be done through a victim-centered approach that treats the victims and their families with sensitivity and compassion. A comprehensive approach to dealing with the past and addressing the serious human rights violations committed in the context of the conflict over the Karabakh region should also be put in place.

Other human rights issues addressed in the Commissioner's Observations include the need to protect people from mines and explosive remnants of war; the situation of persons detained in connection with the conflict, including the conditions of their detention and level of contact with their families; and the importance of clarifying the fate of missing persons throughout the region and to provide answers to their families. Lastly, the Commissioner called on the authorities in both countries to combat hate speech and promote mutual understanding and trust, including by involving civil society in establishing human rights-compliant memorialization and reconciliation processes.

Academy of Motion Picture Promotes Teni Melidonian to the Role of Chief Oscars Officer

LOS ANGELES -- The Academy of Motion Picture Arts and Sciences has promoted Teni Melidonian to the newly created role of Chief Oscars Officer. Melidonian will report directly to Bill Kramer, Academy CEO.

In her new role, Melidonian will lead strategy, talent relations, special events and production teams for all awards programs and events. She'll also work closely with the Oscars producers, show host, Disney, ABC and Academy leadership, overseeing the teams developing and executing the Oscars for a global audience.

In addition to being the lead liaison with Disney/ABC, Melidonian heads up Oscars ad sales, marketing, and strategies supporting audience growth globally. Partlow will lead the teams in producing all awards' special events throughout the Oscars season, which include the Governors Awards, the Governors Ball, nominations announcement, nominees luncheon and the Scientific and Technical Awards.

"These positions and departments are vital to the Academy's evolution and success as we head into our 100th Oscars and beyond," said Kramer. "Teni is creative and forward-thinking—and her years of Academy experience and strong knowledge of our awards are a huge asset for our orga-

nization during this exciting and historic time. She played a critical role in the success of last year's show. MaryJane is a truly innovative leader, and her prowess in producing top-notch events is exceptional. I am deeply grateful for their strategic partnership and support."

Most recently, as executive vice president of Oscars strategy, Melidonian began her career at the Academy in 2005 as a publicist before advancing to head of communications and publicity and moving to the strategy team. Before the Academy, Melidonian worked in Washington, D.C. for the Embassy of the Republic of Armenia.

Simon Maghakyán to Give Presentation on Fate of Artsakh's Monuments

FRESNO — Investigative researcher Simon Maghakyán will speak in a virtual presentation on "Heritage in Peril: Artsakh's Cultural Monuments in the Aftermath of Invasion" at 7:00PM on Monday, January 29, 2024. The Zoom registration link is:

<https://bit.ly/armenianstudiessimonmaghakyán>.

The event is the first in the Armenian Studies Program Spring 2024 Lecture Series and is supported by the Leon S. Peters Foundation Fund.

The last Armenian prayer in Artsakh was held at Dadivank on October 1, 2023, following Azerbaijan's invasion and ethnic cleansing of Nagorno-Karabakh. What happens to the monuments that Armenians had to leave behind? What can stakeholders do to prevent the scenario of Nakhichevan, where in 1997-2006 Azerbaijan eradicated the entire known inventory of Armenian Christian heritage? The talk will discuss current monitoring efforts and explore pathways for raising the cost of destruction to Azerbaijan and creating sustainable incentives for preserving Artsakh's cultural monuments.

Simon Maghakyán is an investigative researcher and cultural heritage defender. He is a Ph.D. candidate in heritage crime at Great Britain's Defense Academy (Cranfield University), a Community Scholar at the University of Denver, a Visiting Scholar at Tufts University, and an incoming Postdoctoral Fellow at Oxford University's Faculty of Asian and

Middle Eastern Studies. Maghakyán's investigative exposés on Azerbaijan's state-sponsored erasure of Armenian cultural heritage have been cited at the International Court of Justice and praised as "rock solid" by The Guardian. His writing has been featured in numerous news outlets, including Time, the Wall Street Journal, and the Washington Post, and he has appeared, among other outlets, on Democracy Now! and the BBC. Maghakyán's recent collaborative investigation in New Lines Magazine exposed the secret Azerbaijani facility that served as a basis for "concentration camp" fears in Nagorno-Karabakh in 2023.

For information about upcoming Armenian Studies Program presentations, please follow us on our Facebook page, @ArmenianStudiesFresnoState or at the Program website, <https://fresnostate.edu/armenianstudies>.

NAASR to Host Online Talk by Gregory Aftandilian "Recreating Kharpert In Massachusetts"

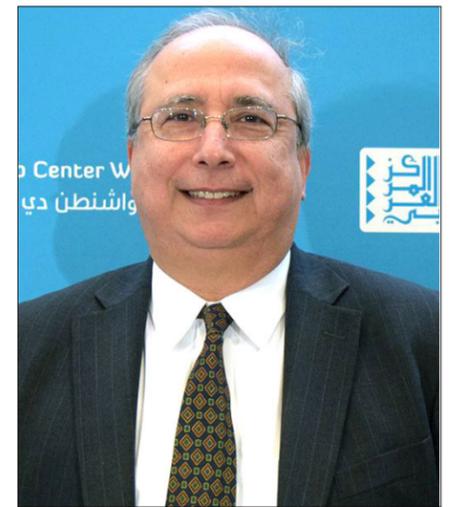
BELMONT, MA — The National Association for Armenian Studies and Research (NAASR) will host an online panel talk by Gregory Aftandilian, "Recreating Kharpert in Massachusetts," on Thursday, January 25, 2024, at 7:30 pm Eastern / 4:30 pm Pacific.

The webinar will be accessible live on Zoom (registration required) and on NAASR's YouTube Channel.

There is a special connection between Armenian Americans of Massachusetts and the Ottoman province of Mamuret ul-Aziz, which the Armenians called Kharpert. Kharpert Armenians began arriving in Massachusetts, particularly in the Worcester area, beginning in the mid-19th century, though the bulk of the immigration resulted from the Hamidian massacres (1894-1896) and later the Armenian Genocide of 1915. The survivors of these calamities faced the fact that there were no homes or homeland to go back to. To ease such dislocations, the survivors settled in Armenian communities in America where their fellow provincial compatriots had already laid down roots. Social life among this generation was largely confined to people from their own province.

Gregory Aftandilian will consider how provincial identities from the former Ottoman Empire were so strong and durable for at least two generations in America, despite assimilation trends. Having lost everything in their homeland—family members, homes, farms and businesses—they did their best to recreate Kharpert in Massachusetts as a coping mechanism for the trauma they endured in addition to helping them adjust to a strange new land and society.

Gregory Aftandilian is Senior

Professorial Lecturer at American University in Washington, D.C., where he teaches courses on U.S. foreign policy and Middle East politics. He spent over twenty years in U.S. Government service where he was a foreign policy advisor to Congressman Chris Van Hollen, professional staff member of the Senate Foreign Relations Committee and foreign policy advisor to Senator Paul Sarbanes, and foreign policy fellow to Senator Edward Kennedy. Prior to these Congressional positions, he served as a Middle East analyst in the State Department.

Aftandilian is the author of the book Armenia: Vision of a Republic. The Independence Lobby in America, 1918-1927 and numerous articles on Armenian-American history. He holds a B.A. in History from Dartmouth College, an M.A. in Middle Eastern Studies from the University of Chicago, and an M.Sc. in International Relations from the London School of Economics. He served on NAASR's Board of Directors from 2005-2019.

For more information contact NAASR at hq@naasr.org.

**SUPER BOWL
WATCH PARTY**

**Sunday FEBRUARY 11, 2024
12:00 Noon**

Food , Drinks , Snacks and Fun

1060 N. Allen Ave. Pasadena, CA 91104

**FREE
ADMISSION**

[@engerayin.tivan](https://www.instagram.com/engerayin.tivan)
[@engerayintivan](https://www.facebook.com/engerayintivan)

Յո՞ Երթաս Մեծն Լուս Անճելոսահայ Գաղութ

ԳԵՌԳ ՔԵՕՇՎԵՐԵԱՆ

Նախաբան

«Բամբասանք՝ թէ բանն ասանկ:» Այս յօդուածիս միտք բանին քննադատութիւնն է բնաւ՝ սխալ մի հասկնաք զիս, այլ ժամանակի հրամայականին ենթարկուելու իրականութեան տխուր պատկերը ներկայացնել՝ ու ակնարկով միայն, անցեալի բարգաւաճ մեր օրերուն վրայ:

Ես Ամերիկա եկայ 1976-ին, որպէս զբօսաշրջիկ: Ամուսնացայ 1980-ին եւ ընտանիք կազմեցի ու երկուստէք աշխատելով յաջողութիւն գտանք, նման շատ մը ուրիշ հայերու՝ որոնք եկան տարբեր երկիրներէ ու վերջնականապէս հաստատուեցան հոս:

Հիմա տեսնենք թէ ի՞նչ է այդ տխուր պատկերը, որուն ակնարկեցի քիչ առաջ: Պիտի ջանամ թուել հայապատկան վարժարաններ ու միութիւններ՝ ի միջի այլոց, որոնք վերջին աւելի քան քառասուն տարիներու ընթացքին դժբախտաբար անյետացան մեր երկնակամարէն, յուսահատութեան մատնելով մեզ: Հիմա խօսինք օրինակներով:

Ա. Կրթական Օճախներ

1. Լա Վերնի Միջազգային Գոլէճ

Ամերիկայի հայկական առաջին գոլէճը՝ 1976-1992 տարիներու ընթացքին, մեծ ծառայութիւն մատուցանեց Միջին Արեւելքէն եկած շատ մը ուսանողներուն, որոնք նիւթական օժանդակութեամբ շարունակեցին իրենց ուսումը եւ ստացան համապատասխան վկայականներ: Անոնցմէ շատերը կրցան հաստատուիլ Ամերիկա:

2. ՄՄՄ, Արշակ Տիգրանեան Երկրդ. Վարժարան

Երկրորդական այս վարժարանը աւելի քան երեսուն տարի (1981-2015), հայեցի ուսմամբ դաստիարակեց իրեն վստահուած հայորդիները եւ անոնց սիրտներուն մէջ սերմանեց ազգային պատկանելիութեան ու հայրենիքի սէրին բարձր գիտակցութիւնը:

3. ՀԲԸՄ, Վաչէ եւ Թամար Մանուկեան Երկրդ. Վարժարան
Փաստինայի եւ Կլէնտէյլի հայկական միակ երկրորդական վարժարանը աւելի քան տասնամեակ մը (2006-2019), շատ օգտակար հանդիսացաւ Փաստինայի եւ Կլէնտէյլի հայկական երեք միջնակարգ վարժարաններու աշակերտութեան՝ որոնք կրցան իրեն բաձրագոյն ուսումը շարունակել հայեցի մթնոլորտի մը մէջ:

4. Մաշտոց Գոլէճ
Հայկական արհեստագիտական այս գոլէճը մօտաւորապէս երեսուն տարի (1992-2023), ուսումնական յատուկ ծառայութիւն մատուցանեց հայ գաղութի զաւակներուն՝ որոնք այդ դասընթացքները աւարտելով, կրցան իրենց ուսումը ի սպաս դնել՝ հաստատելով մանկամտուններ եւ կամ ծառայելով որպէս ուսուցիչներ:

5. Միւթարեան Վարժարան, Լա Բրասէնթա

Բ. Լրատուական Միջոցներ

1. Նոր Կեանք Շաբաթաթերթ (1978-2013)

2. Նոր Հայաստան Օրաթերթ (1992-2015)

Այս Օրաթերթը ձրիաբար տրամադրուեցաւ ժողովուրդին:

3. Լրաբեր (1978-1990)

4. The Armenian Observer (1969-2022)

5. Armenian Teletime (1978-2017)

6. Happy Harry Radio Hour (1956-2001)

Գ. Միութիւններ

1. Հալէպի Կրթասիրաց Վարժարանի Շրջանաւարտից Միութիւն

2. Մարաշի Հայրենակցական Միութիւն

3. Չորք-Մարզպան Հայրենակցական Միութիւն

Վերոյիշեալ միութիւններէն առաջինը արդէն բոլորովին լուծարուած: Իսկ վերջին երկուքը՝ թէեւ չեն լուծարուած, սակայն գործօն չեն երբեք:

Դ. Թատերախումբ

1. ՀԲԸՄ, Գրիգոր Սաթամեան (Նախկին Արտավազդ) Թատերախումբ

Այս թատերախումբը ամբողջ քառասուն տարի (1979-2019), վառ պահեց մշակույթի հայաշունչ ջանքը՝ Մեծն Լուս Անճելոսի հայահոծ գաղութին մէջ: Թատերախումբը՝ իր աւելի քան վաթսուն խաղացանկով, հանդէս եկաւ եւ խանդավառեց մեծն Լուս Անճելոսի հայահոծ գաղութը:

Թատերախումբը իր հիւրախաղերով մեկնեցաւ Արեւելեան Ամերիկայի եւ Գանատայի հայահոծ քաղաքները՝ ինչպիսին են Մայրաքաղաք Ուաշինկթընը, Նիւ Եորքը, Պոսթոնը, Ֆիլադելֆիան, Մոնթրիալն ու Վինքուվըրը: Այսպէսով՝ մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց ամենուէք, մշակութասէր հասարակութեան մօտ:

Թատերախումբը մինչեւ իսկ մեկնեցաւ հեռավոր Լիբանան եւ հանդէս եկաւ Պէյրութի Յակոբ Տէր Մելքոնեան թատերասրահին մէջ՝ հոծ բազմութեան մը ներկայութեան, որոնք մեծապէս գնահատեցին մշակութային այս բացառիկ առաքելութիւնը:

Շար.ը էջ 14

Գրախօսական «Ուղղահայեաց եւ Հորիզոնական Յարաբերութիւններ»

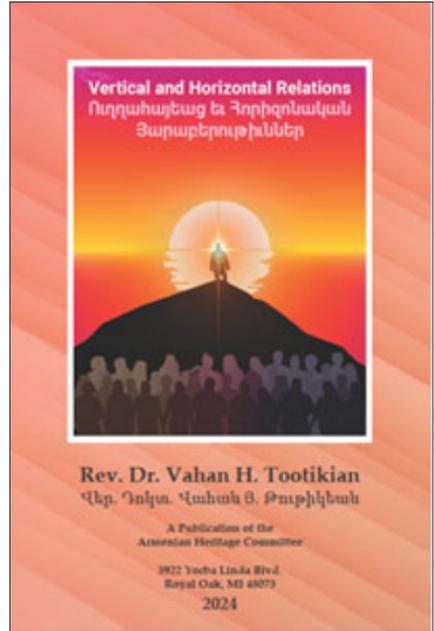
Վեր. Դոկտ. Վահան Յ. Թութիկեանի 49-րդ Հատորը

ԴՊԿՏ. ԱՐԻ ԹՕՓՈՒՋԽԱՆԵԱՆ

Բազմավաստակ հովիւ, դաստիարակ եւ հեղինակ Վեր. Դոկտ. Վահան Յ. Թութիկեանի «Ուղղահայեաց եւ Հորիզոնական Յարաբերութիւններ» խորագրեալ 49-րդ հատորը նախորդներէն կը տարբերի: Անգլերէն թէ հայերէն բաժիններուն մէջ, կրօնական եւ ազգային տօներու յիշատակումէն բացի՝ անոնց առնչուող հարցեր աւելի մօտէն կը քննուին: Անգլերէն բաժինն մէջ խորհրդածութիւններ կը գտնենք Միացեալ Նահանգներու յատուկ տօներու մասին, ինչպէս նաեւ թելադրութիւններ՝ հոգեւորապէս աճելու եւ հասունանալու համար: Մտորումներ ալ առաջարկուած են եկեղեցական կեանքին եւ չորս Աւետարաններու յատկանշական տարբերութիւններուն վերաբերեալ:

Ինչպէս գիրքին վերտառութիւնը կուսակցական, աստուածային ու մարդկային յարաբերութիւնները քննարկուած են անոր մէջ, եւ շեշտուած է թէ զանոնք պահելու համար անհրաժեշտ է որ մարդիկ ընդունին Քրիստոսը որպէս Տէր եւ Փրկիչ: Ա՛յդ է որ ըրին Վարդանանք, եւ անոնց «Իմացեալ մահուան» շնորհիւ քրիստոնէութիւնը խոր ազդեցութիւն ձգեց մեր ազգային, քաղաքական ու մշակութային կեանքին վրայ եւ սատարեց հայ ազգին վերելքին: Անոնց քաջութեան աղբիւրը՝ քրիստոնէական հաւատքն էր, որ կը բխէր Յիսուսի մարմինը օծելու գացած «Իւղաբեր կանանց» տրուած պատգամէն. «Մի՛ վախնաք»:

Ուշագրաւ է Վեր. Թութիկեանի վերլուծութիւնը «Հայ Դատի Ողբասկան»ին առնչութեամբ: Ան կը գրէ. «Պահանջուածը հայկական բռնադատուած հողերու վերադարձն է իր իրաւատիրոջ՝ հայ ժողովուրդին: Հայ Դատի նկատմամբ բաւական ճամբայ կտրած ենք, բայց դեռ բաւական ճամբայ ունինք կտրելիք: Կը մնայ մեզի իրագործել ազգային հաւաքական

կազմակերպումի հակա հրամայականը: Անհրաժեշտ է, որ Հայաստան եւ Մփիւռք իրարու հետ սերտօրէն գործակցին եւ համակարգեն իրենց ճիգերը թէ՛ ներազգային եւ թէ՛ միջազգային մակարդակներու վրայ: Բոլորս ալ՝ միակամ եւ միաճակատ՝ դառնալու ենք հաւաքական ոյժ»:

Հեղինակը մեծ կարեւորութիւն կու տայ Հայ Մամուլին, որ «մեր ազգային գործունէութեանց հիմնաքարերէն մէկն է. հզօր ազդակ մըն է հայ մշակույթի վերելքին»: Սակայն ան կրնայ նսեմացնել ազգն ու հայրենիքը, եթէ հատուածական, կուսակցական եւ յարանուանական շահերը գերադասէ հայ ժողովուրդի ընդհանրական եւ հաւաքական շահերէն:

Հայ Դպրոցին դերն ալ կենսական է՝ հայեցի դաստիարակութիւն ջամբելու համար նոր սերունդին: Սակայն անոր գլխաւոր նեցուկ ըլլալու է հայ ընտանիքը: Հետեւաբար ամէն գիտակից հայու պարտականութիւնն է Հայ Դպրոցը պահել իր յառաջապահ դերին մէջ, ինչ որ կը կարօտի անտեսական եւ

Շար.ը էջ 14

Հովանաորութեամբ՝
Ս. Դ. ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Կազմակերպութեամբ՝
Ս. Դ. Հ. Կ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՎԱՐՉՈՒՄԱՐՄԻՆԻ

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Տեղի կ'ունենայ՝
Շաբաթ 24 Փետրուար, 2024 ին
երեկոյեան ժամը 7:30-ին

Փետրուար
24

Ժողովրդային եւ հայրենասիրական երգերով կը մասնակցին՝

ԴԱԻԹ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

եւ

ՀԱՐՈՒԹ ՀԱԿՈԲՅԱՆ

Փաստինայի Հ.Կ.Բ.Մ. Կեդրոնէն ներս
1060 North Allen Avenue
Pasadena, CA 91104

Սուտքի Նուէր՝ 100 Տոլար

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՀԵՌԱՉԱՅՆԵԼ
Կարիւնէին 626•755•4773
Քնարին 626•491•7899

Գրական Քանդակներ (Ե.) Շուկն Էլ Սիրել Գիտի...

ՀԵՆՐԻԿ ԱՆԱՍԵԱՆ

Շուկն մարդուս անճանախա-
տարիմ բարեկամն է,
սիրեցեք անոր եւ ան փոխա-
դարձ սիրով
պիտի կապուի ձեզի հետ:
ՀԱՅՐ ՕԳՈՍԻՆՈՍ ՍԵՔՈՒԼԵԱՆ

Սոյն նիւթին անդրադառնալու
առիթու տուին Հայաստանի, ի մաս-
նաւորի Երեւանի քաղաքապետարա-
նի ղեկավարութեան անճարակ գոր-
ծակերպիչ ու անհոգութիւնը՝ կապ-
ուած թափառող, անտէր շների հետ:
Ըստ լրատուական տեղեկատուութեան,
Հայաստանում 56 հազար թափառող
շներ կան, որոնք հիմնականում
«անուռ» են փողոցների չ'երեւացող
անկիւններում տեղադրուած աղբա-
մաններին:

Քաղաքապետարանը անտէր
շներին նուազեցման միջոց է համա-
րում նրանց Ստերփի (ամլութիւն,
չբերութիւն) ենթարկելը՝ առանց
հաշուի առնելու շան ցեղատեսակը,
որի արդիւնքում ժամանակի ըն-
թացքում կարող են վերանալ ազ-
նիւ ցեղին պատկանող տարատե-
սակներ:

Ուզում էք, որ շները չ'հա-
ջե՞ն Ձեզ վրայ՝ հոգ տարէք նրանց
մասին, մի թողէք անօթի, սոված,
սիրեցէք նրանց ու կը տեսնէք, թէ
ինչպէս են նրանք բարի հայաեաց-
քով, փոխադարձ սիրով կապուած
Ձեզ հետ ու շնորհակալ լինում:

...Առաջին շունը, որ յայտն-
ուեց մեր ընտանիքից ներս՝ Հա-
մաշխարհային Բ. Պատերազմից
յետոյ էր: Հայրիկս նոր էր վերա-
դարձել Ռուսիայից ու մի քանի
օր անց, մայրիկիս հանել տուեց
աշխատանքից:

Դու տանը մնայ եւ երեխանե-
րին հոգ տար, ասել էր նա ու
աւելացրել, ես կը վերադառնամ իմ
նախկին աշխատանքին:

Խեղճ, միամիտ հայրիկս չգի-
տէր, որ իր՝ ռազմագերի լինելու
պատճառով ոչ ոք իրեն աշխատանք
չի տայ:

Նրա վերադարձի առաջին իսկ
ձմռանը, փողոցում, մի պատի տակ
կծկուած փոքրիկ շնիկ տեսայ: Ես,
որ հազիւ եօթ տարեկան էի, ի՞նչ
կարող էի անել, եթէ ոչ շնիկին
գրկել ու տանել մեր տուն:

Տղա՛ս, ի՞նչ պիտի անենք այս
շնիկը, մենք՝ ինքներս անօթի,
ի՞նչպէս պիտի կերակրենք այս
շանը: Ախր այս շունը հովիւի շան
ցեղից է, հաջել էլ չի կարող:

Վնաս չունի Յակոբ, ասաց
մայրիկս, նա էլ մեզ հետ ետլայ կը
գնայ, ի՞նչ անենք, խեղճ հայուա-
նին, փողոց նետենք...:

Վճիռն արձակուած էր. Շնիկը
մեզ հետ էր ապրելու, մեզ հետ
պիտի բաժաներ մեր աղքատիկ
ուտելիքը: Առաջին իսկ վայրկեա-
նին մայրիկս կնքեց նրա անունը՝
Ժոլի, որ ֆրանսերէն է եւ նշանա-
կում է՝ գեղեցիկ, սիրուն:

Ժոլին ինձ հետ մեծացաւ, ինձ հետ
բաժանեց մանկութիւնս ու պատանե-
կութեան առաջին տարիները:

1956ին ինձ տարան Խորհր-
դային բանակ՝ երեք տառայ ծա-
ռայութեան, բայց ես ճիշդ եւ ճիշդ
չորս ամիս յետոյ Երեւանում էի:
(Սա էլ այլ պատմութիւն է, որ
ուրիշ առիթով կը պատմեմ):

Անակնկալ անելու մտադրու-
թեամբ, մերոնց տեղեկալ չէի պահել
իմ վերադարձի մասին: Երեւանի
երկաթուղային կայարանից հան-

րակառք (տրամուս) վերցրի մեր
տուն հասնելու համար:

Կանգառից մինչեւ մեր տուն՝
հազիւ 500 մեթր տարածութիւն է:
Մինչ ես քայլում եմ, մայրս նկա-
տում է, որ ծերութեան հասած
տարիքոտ ժողին՝ անհանգիստ շար-
ժումներ է անում եւ աշխատում է
չղթագերծ լինել: Շան կատարու-
թիւնն այնքան է բորբոքում, որ
վերջինս կարողանում է ազատուել
չղթայից ու իրեն փողոց նետել՝ ինձ
դիմաւորելու համար:

Ահագին հեռաւորութիւնից, մեր
Ժոլին հոտառութեամբ զգացել էր,
որ տանն է մօտենում իր տէրը:
Կորած հարգատին գտած լինելու
պէս, առաջինը նա էր, որ փաթաթ-
ուեց ինձ ու առատ թուրով լուաց
դէմքս:

Դրանից յետոյ երկար չ'ապ-
րեց մեր Ժոլին եւ որպէսզի իր
վախճանը չտեսնեմ, մարդ կանչել
տուրիք յատուկ ընկերութիւնից,
իսկ մինչ նրա գալը ես արդէն
երկու օր բացակայել էի տնից,
որպէսզի չտեսնեմ, չ'ապրեմ անխ-
ուսափելի բաժանման պահը:

***

Յաջորդ շունը որ ունեցանք,
1990ին էր, Ամերիկայում:

Մի օր, որդիս՝ Արամը ընկե-
րով հետ, ֆրանսիական Պուզլ ցեղի
շունը գրկին մեր տան բակից ներս
մտաւ:

Հայրիկ, ասաց նա, այս շունի-
կը 23 ամիս մեզ մօտ պիտի մնայ:
Ընկերս Նիւ Եորք պիտի գնայ եւ
մտերիմ մէկը չունի, որպէսզի նրա
մօտ կարողանայ թողնել Սէնդիին
(այս էր շան անունը):

Կինս՝ Մարիետան առարկեց,
որովհետեւ շատ էր վախենում շնե-
րից: Ի վերջոյ համոզեցինք, եւ այդ
գործում մեծ դէր խաղաց մայրիկս՝
Տիկին Վերժինէն, ատապազարցի
այդ գիտուն եւ շէնշող կինը:

Կարճ ժամանակ անց, առանց
Սէնտիի հնարաւոր չէր պատկե-
րացնել մեր գոյութիւնը: Բոլորս
խենթի պէս կապուել էինք շանը,
մանաւանդ՝ կինս: Մեր յայտագիր-
ներից ամբողջովին ջնջուեցին ըն-
տանեօք քաղաքից բացակայելը,
որեւէ տեղ գնալը: Եւ եթէ պատա-
հէր, որ ամբողջ ցերեկը միայնակ
թողնեինք Սէնդիին, խեղճը իր
բնական պէտքերը պահում էր մին-
չեւ մերոնցից որեւէ մէկի գալը,
որպէսզի խցանի նման դուրս նետ-
ուի իր պէտքերը հոգալու համար:

Եւ, հետաքրքիրն այն է, որ
մենք երբեք չտեսանք նրա՝ իր
պէտքերը հոգալը մեր ընդարձակ
բակի որեւէ մի անկիւնում, իսկ
բակից դուրս գալը բացառուած էր:

Երեք ամիս անց, ըստ պայմա-
նաւորութեան, մեր տուն եկաւ
Արամիս ընկերը: Մենք արդէն
գիտէինք, որ նրա գալու ժամա-
նակն էր, եւ ամենքս իւրովի ծանր
էինք տանելու Սէնդիից բաժան-
ուելու պահը: Բայց, հակառակ մեր
սպասածի, երիտասարդը եկել էր
խնդրելու, որպէսզի մէկերկու ամիս
եւս հոգ տանենք Սէնդիին, որովհե-
տեւ իր վարձած յարկաբաժնի մէջ
արգիւտած էր շուն պահելը:

Երիտասարդը խնդրեց եւս
երկու ամիս հոգ տանել Սէնդիին՝
մինչեւ որ ինքը կարողանայ յար-
մար բնակարան գտնել: Երկու ամիս
էլ անցաւ, բայց շնատէրը մէջտեղ
չկար: Մի օր, երբ ամէնքս սեղանի
շուրջն էինք, դիմեցի Արամին:

Արամ, տղաս, նայիր, հաւա-
նաբար այս օրերին բարեկամդ կը

գայ Սէնդիին տանելու, բայց մենք
Սէնդիին չենք տալու, ականջիդ օղ
արա, հասկացա՞ր...

Կարծես բոլորի սրտից էի
խօսել: Նոյնը կրկնեցին թէ մայրս
եւ թէ Մարիետան:

Արդէն ընտանիքի անդամ է
դարձել Սէնդին, մենք չենք կարող
բաժանուել նրանից, յարեց Մարի-
ետան:

Իսկապէս էլ, Սէնդին դարձել
էր յոյժ անհրաժեշտութիւն մեր
տան մէջ: Առանց նրա անկարելի էր
երեւակայել մեր կեանքը, մանա-
ւանդ՝ մայրիկիս կեանքը: Իր ըն-
կերն էր, խօսակիրը: Ամբողջ ցերե-
կը նրա հետ էր, միայն երեկոներն
էր վերապահուած մեզ, իսկ գիշեր-
ները միայն իմն էր, անկողնուս
վրայ էր քնում:

Մի օր Արամն ասաց, որ
ընկերը գալու է շունը տանելու:
Ամենքս մեր որոշումը տուել էինք
արդէն՝ նոյնիսկ առանց իրար հետ
խորհրդակցելու, ի՞նչ, Սէնդիին
տանելու՞ են, անկարելի է...

Իսկապէս էլ, մի քանի օր
յետոյ տղան երեսաց մեր բակի մէջ:
Իր նախկին տէրը տեսնելուն պէս,
Սէնդին վազեց դէպի նա: Տղան
գիրկն առաւ շնիկին եւ համբոյր-
ներով ողողեց շուարուն անասու-
նին: Վերջինս տիրոջ գրկից իջնե-
լուց յետոյ, չէր իմանում անելիքը,
մէկ ինձ մօտ էր գալիս, մէկ՝
մայրիկիս, մէկ Արամին:

Տղաս, դու Սէնդիին չես կա-
րող տանել, նախաշարձակ ոճով
ասացի ես:

Ինչպէ՞ս...

Ճիշդ այդպէս, դու, գրեթէ
վեց ամիս Սէնդիին թողեցիր մեզ
մօտ, եւ մենք՝ ամենքս վարժուե-
ցինք նրան եւ առանց նրա մենք
չենք կարող պատկերացնել մեր
կեանքը: Եւ մեր իրաւունքն է
այսուհետեւ նրան պահել մեր տան
մէջ, որպէս լիիրաւ անդամի:

Ո՛չ, ո՛չ, չենք կարող տալ,
աւելացրեց Մարիետան:

Ի՞նչպէս կարելի է, ես առանց
Սէնդիի չեմ կարող ապրել, դուք
գիտէ՞ք, թէ ինչ խելացի շուն է նա:,
ասաց մի բոռ դառած երիտասար-
դը ու սկսեց հեկեկալ ու շարունակել:

Մի օր, տանիցս մի 12 մղոն
հեռաւորութեան վրայ, բենգինի
լցակայանում էի թողել նրան, չէի
նկատել, որ Սէնդին բաց դռնից
իջել էր, հաւանաբար բնական պէտ-
քի համար: Առանց անդրադառնա-
լու եղածին, մեքենան վարեցի եւ
եկայտը տուն: Տեսա, որ շունիկս
չկայ: Անմիջապէս վերադարձայ
լցակայան: Սէնդին չկար: Մէկ

շաբաթ անց, ամբողջովին անվնաս,
գգալիօրէն նիհարած Սէնդին երե-
ւաց իմ դրան շեմին: Ամէնքս
ապշել էինք, որեւէ մէկն անգամ կը
դժուարանայ այդքան հեռաւորու-
թիւնից իր տունը գտնել ու քայ-
լելով հասնել, մինչ այս փոքր
անասունը գտել էր իր տունը՝ ո՞վ
գիտէ ի՞նչ չարչարանքներ կրելուց
յետոյ:

Երիտասարդի հեկեկոցն ու
սրտածմլիկ պատմութիւնը խախ-
տեց նաեւ մեր հաւասարակշու-
թիւնը եւ կարծես ձէնձէնի տուած՝
մենք էլ իւրովի սկսեցինք լաց
լինել: Մթնոլորտը խաղաղ վիճակի
բերելու մտահոգութեամբ, սկսեցի
իմ «ճառը»:

Ինձ լսիր տղաս, ճիշդ է, այս
շունը, որին նոյնիսկ դժուարանում
եմ շուն անուանել, ինձ համար
համր մարդ է, խելքը տեղին եւ
աւելի հաւատարիմ, քան՝ շատ
յաճախ՝ մարդը մարդուն: Քոնն է
Սէնդին բարեկամս, այո՛, բայց մի
քիչ էլ մերն է, եւ մենք վարժուե-
ցինք նրան ու նա էլ մեզ: Կէս տարի
նա մեզ հետ է, որպէս մեր բազման-
դամ ընտանիքի հարազատ անդամ:
Որքան որ գիտեմ, մենակ տղայ ես,
դու պիտի աշխատես, կամ ուսա-
նես, ո՞վ է հոգ տանելու Սէնդիին,
մտածե՞լ ես այս մասին: Այս վեց
ամսուայ ընթացքին 2 անգամ, 23
օր հիւանդանոցում է եղել, դու
կարո՞ղ ես այդքան ժամանակ ու
նիւթական տրամադրել նրա հա-
մար: Այնպէս որ տղաս, դու Սէնդի-
ին թող մեզ մօտ եւ երբ ցանկանաս
կարող ես գալ ու սիրել շունիկիդ:

Տղան, իհարկէ դժուարու-
թեամբ համաձայնուեց եւ արցուն-
քով ողողուն համբոյրներ դրոշմեց
շան քթին, բերնին ու առանց մի
բառ ասելու հեռացաւ:

Դրանից յետոյ, միայն երեք
տարի կարողացանք վայելել Սէնդի-
ին: Մայրիկիս մահուան օրը, 1993ի
Նոյեմբերի 23ին Սէնդին անյատա-
ցաւ տնից: Ամէնուր փնտռեցինք,
ամբողջ Հովիվուղը տակնուվրայ
արեցինք, ոստիկանութեանը լուր
տուրիք, բայց՝ անօգուտ:

Փորձառու մարդիկ ասում են,
որ երբ տան մէջ մէկը մահանում
է՝ շները չեն դիմանում այդ ցաւին
եւ գնում են աչքից հեռու մի
ծածուկ տեղ ու աւանդում հողին:

Թէրեւս այդպէս եղաւ մեր
Սէնդիի պարագային: Ո՞վ գիտի,
սակայն ստույգ է, թէ շներն էլ,
մարդկանց նման սիրել գիտեն:

Սովորելիք բան ունենք նրան-
ցից, հը՛... ի՞նչ կ'ասէք..., թէ՛-
րեւս...

Թեմի Մելիտոնեան Նշանակուած է

Շարունակուած էջ 1-էն

թուականին՝ որպէս հաղորդակ-
ցութեան եւ հրապարակայնութեան
բաժնի ղեկավար, վերահսկելով ապ-
րանքանիշի ռազմավարութիւնը եւ

շուկայագիտութիւնը:
Մինչ Ամերիկեան Ֆիլիմի Ակա-
դեմիա ընդունուելը, ան աշխա-
տած է Ուաշինկթընի մէջ, այդ
շարքին՝ Հայաստանի Հանրապե-
տութեան դեսպանութեան մէջ:

ԵՄ-ն Ատրպէյճանը Կը Զգուշացնէ

Շարունակուած էջ 1-էն

խանութեան, տարած քայլին ամ-
բողջականութեան եւ հիմնախն-
դիրները բացառապէս խաղաղ ճա-
նապարհով լուծելուն: Մեր հաղոր-
դակցութեան ուղիները կը մնան
բաց: ԵՄ-ն կ'օգտագործէ բոլոր
հնարաւորութիւնները Ատրպէյճա-
նին յատուկ ուղերձներ հաղորդելու,
որ Հայաստանի տարած քայլին ամ-
բողջականութեան որեւէ խախտում
անընդունելի է եւ ծանր հետե-

ւանքներ պիտի ունենայ մեր յարա-
բերութիւններուն վրայ: Մենք կը
մնանք հաստատուն այս դիրքորոշ-
ման մէջ: Եւրոպական Խորհուրդի
նախագահ Շարլ Միշլը, Բարձր
ներկայացուցիչ Ժոզեփ Պորելը եւ
ԵՄ յատուկ ներկայացուցիչ Թոմսոն
Քլաարը կը շարունակեն իրենց
ներգրաւուածութիւնը Հայաստա-
նի եւ Ատրպէյճանի միջեւ կայուն
եւ տեւական խաղաղութեան հաս-
տատման համար», ըսած է Սթա-
նօն:

Սիլվա Կապուտիկեանի Ծննդեան 105-Ամեակ (1919-2024) Կրկին «Խօսք Իմ Որդուն»ի Բոցարժարժ Կրակով...

ՅԱԿՈՐ ՏԻՆԵԱՅԵԱՆ

20 Յունուարին, «Խօսք Իմ Որդուն»ի համբավաւոր երգիչ՝ Ամենայն Հայոց Բանաստեղծուհի Սիլվա Կապուտիկեան (Երեւան, 20 Յունուար 1919 - Երեւան, 25 Օգոստոս 2006) կը բոլորէ իր ծննդեան 105-ամեակը:

Վահան Տէրեանի նայրեանաբորբ անուրջներուն մէջ մթնշաղուող այն արշալոյսը, որ բացուեցաւ Արեւելեան Հայաստանին՝ խորհրդային կարգերու հաստատումով՝ Մեծ Եղեռնի արհաւիրքէն վրիժացալ, հայրենի գրական փաղանգին բախտաւոր հոյլին մէջ (Համօ Սահեան, Սերօ Խանգաղեան, Յովհաննէս Շիրազ, Մարօ Մարգարեան, Վիգէն Խեչումեան, Հրաչեայ Յովհաննիսեան, Գէորգ Էմին, Աղաւնի եւ ուրիշներ), Սիլվա Կապուտիկեան՝ կրտսերագոյններէն մէկը այդ հոյլին, որքան սրտայոյզ ապրում ու ճակատագրի գիր, քերթողական եւ հապարակագրական իր արուեստով հանդիսացաւ այն գատորոշուող տաղանդը, որուն հոգիին անձեռնունելի տաճարի կամարներուն տակ փուլ եկան գետնաքար զոռոգութիւններ, պանդուրութիւններ մեր քաղաքական այրերուն, հասնելով Գ. Հանրապետութեան պետական կառուցներու հիմնումի ժամանակները, այլեւ յետանկախութեան տարիներու քաղաքական այրերու խակութիւնները կապուտիկեանական տիրական խօսքին մոգական հոստորութեամբը «կախուցեցան սիւնէն անկախութեան կախադանի...»:

Քնարերգակ՝ մինչեւ ծուծը իր արեան, կանացի հոգիով, այլեւ առնահունչ իր կեցուածքով, պահանջատիրական աննահանջ քայլով ու հաւասարակշռուած դատումներով՝ ամորձահատուած ու դաւադիր այդ քաղաքական այրերուն, նկատի առնելով յատկապէս անոնց պարագլուխ Ռ. Քոչարեանը, սուտ ու փուտ «հայրենասիրութեան» դիմաց, Մեծ Տիկինը՝ իր վշտամբեր ժողովուրդին իրարայջող եղեռններէն յառնած եւ ջահակիրը լինելու թեան, պայքարի, պարեցաւ սակայն ցաւալի, դժխեմ կորանքը 15-ամեայ անկախութեան կործանաւոր իրադարձութիւններու...:

1932-ին էր արդարեւ, 13 տարեկանին, երբ Յովհաննէս Թումանեանի ժողովրդականացած «Ապրէ՛ք երեխէք»ին պատանուհի Սիլվան կամ Սիրովորդը կը պատասխանէր իր երախայրիքը համարուող քերթուածով մը, «Պիտներ Կանչ»ին մէջ, աւելի ուշ՝ 1935-ին, «Գրական Թերթ»ի խմբագիր եւ բանաստեղծ Վահրամ Ալազանի խրախուսանքով կը սկսէին մամուլի մէջ երեւիլ բանաստեղծուհիին նորաբողջը քերթուածները այն ժամանակներուն, երբ Աղասի Խանջեանի անարգ սպանութեամբ եւ անոր յաջորդող Եղիշէ Չարենցի, Ակսէլ Բակունցի, Վահան Թովթեանի, Չապէլ Եսայեանի, Վահրամ Ալազանի եւ այլ երեւելի մտաւորականներու դէմ «վերէն արձակուած հրահանգներ»ու գործադրութեամբ, սարսափազոռ ձերբակալութիւնները, բանտարկութիւններն ու զնդակահարութիւնները արդ տակաւ առ տակաւ, մերթ անբազաւոր հրամաններով շնչահեղձ կը դարձնէին թէ՛ գրական եւ թէ՛ քաղաքական կեանքը Հայաս-

տան աշխարհի:
1940-ին, Յովհաննէս Շիրազի հետ իր կնքած ամուսնական կեանքով՝ 8 Յունիս 1941-ին, Արա Շիրազի ծնունդէն ուղիղ երկու շաբաթ ետք՝ 22 Յունիսին կը բերէր հիթլերական հորդաներուն երխուժումը Խ. Միւթեան վրայ, սակայն աշխարհաքանդ այդ քառսին մէջ 22-ամեայ Կապուտիկեանի քերթուածները՝ իրենց քնարաշունչ, հայրենասիրական եւ սիրախանդ երգերով, այլեւ մայրական օրօրներով կ'աճեցնէին սիրտն ու հոգին փոքրիկն Արա Շիրազին...
Քեզ ծիածա՛նը պիտի գուրգուրեր,

Ու քեզ քուն բերի հեքիա՛թ արտոյտի,
Բայց շա՛նք է ճայթում օրոցքիդ վերել,
Վրադ սաւառնում բազէ՛ն երկաթի...

.....
Բազէ՛ն թող բերի քո աչքերից քուն,
Քնիր շանթերի, որոտների մէջ.
Մանկուց սովորիր ատել թշնամուն,
Քանգի նա մանկուց կեանքդ խռովեց...

30-ական եւ 40-ական թուականներու սկիզբները գրուած ու ամփոփուած քերթուածները Կապուտիկեանի, լոյսի բարիքին կու գային Հայրենական Մեծ Պատերազմին՝ սովետական բանակներուն տարած յաղթանակի տարին՝ 1945-ին, «Օրերի Հետ» խորագրի տակ: Հարկաւ, այդ օրերը իրենց բուն իմաստով կը ցոլացնէին այն դժնէ ժամանակները, որոնց թաւալքին հետ եւ անոնց բերած վիշտին ու արցունքին մէջ կ'երանգաւորէին ծիածանահիւս յոյսը բազմատառապ մեր ազգին, յոյսը՝ որ Սիլվա Կապուտիկեանին էր, ուղիղ մաճակատներու վրայ մահը տապալելու եւ յաղթութեամբ վերջառնելու աննկուն կամքով...
Կի՛ն, ծաղկո՛ւմն ես դու կեանքի, սակայն ահա աշխարհում,
Շղթայագերձ մահը ժամո՛ւ՛ մեր խնկարոյր դաշտերում,
Տես, մոլեգնե՛լ է կրկին ու բարձրացրել է քո դէմ
Իր դրօշակը դեղին եւ գերանդի՛ն մահադէմ...

Կի՛ն, դու մահի ախոյեան, մրցակցուհի՛դ դափնետր,
Ծնկաչոք է միշտ եղել մահը ոտքիդ մօտ հօր...
Ամենայն Հայոց Բանաստեղծուհիին հրատարակուած գիրքերու շարքը կու տամ ժամանակագրական կարգով՝ 1942-էն մինչեւ 2006 թուական... «Հատուցում»,

«Սարեակներ», «Երկու Զրոյց Մանուկների Հետ», «Վահանիկի Երագը», «Օրերի Հետ», «Զանգուի Ափին», «Այս Իմ Երկիրն է», «Փոքրիկ Արա, Ականջ Արա», «Դէպի Մոսկուա», «Իմ Հարազատները», «Մեր Լիլիկը, Մեր Բալիկը», «Տանը, Բակում, Փողոցում», «Քերթուածներ», «Սրտաբաց Զրոյց», «Բարի Երթ», «Մէկ Տարով էլ Մեծացանք», «Արդէն Գիտեմ Նկարել», «Մենք Օգնում ենք Մայրիկին», «Մտորումներ Ճանապարհի Կէսին», «Բանաստեղծութիւններ», «Մեր Փռնակու Մեքենան», «Քարաւանները Դեռ Քայլում են», «Եօթ Կայարաններ», «Իմ էջը», «Երգ Երգոց», «Դէպի Խորքը Լեբան», «Երկերի ժողովածոյ» (երկու հատորով), «Խճանկար Հոգու Եւ Քարտէսի Գոյներից», «Հատընտիր», «Իմ Ժամանակը», «Լիլիթ», «Ձմեռ Ի Գալիս», «Մաղկանոց», «Երկեր» (երեք հատորով), «Գոյներ Նոյն Խճանկարից», «Գիրս Մնայ Յիշատակող», «Երկու Քոյրիկ, Երկու Ուրիկ», «Հոգու Նոյն Երթուղիներով», «Տազնայ» (բանաստեղծութիւններ), «Գոյներ Իրանահայ Աշխարհից», «Էջեր Փակ Գրողներից», «Քարաւանները Հեռանում են», «80 Երգ Սիրոյ Մասին», «Չեմ Կարող Լուել», «Ճեպանկարներ Ստամպուլից Եւ Երուսաղէմից», «Իմ Կածանը Աշխարհի Ճանապարհներին», «Պարտէզ» (մանուկների համար), «Պարսից Պոէզիայի Ընտրանի՝ Սիլվա Կապուտիկեանի Թարգմանութեամբ»,

մշակութային կառուցներու պահպանման մէջ, նոյն ատեն միշտ նախատինք կարողալով պարտուողական ճանապարհներու վրայ դեգերուն եւ «պարկ մը փուտ ալիւրով» ընտրազանգուած սարքող-սաղորդ օրուան քաղաքական դաւաճան ու ապիկար այրերուն դէմ...:

Մեծ քերթողին կարապի երգն եղող «Վերջին Զանգ»ը (2006)՝ լոյս տեսած իր շիջումէն քիչ առաջ, այն մատենան է, որուն հրապարակագրական, յուշագրական եւ քերթողական անթառամ էջերը, մեր ժողովուրդը զգաստութեան հրաւիրող, սթափեցնող պոթիկումներով, եկան որպէս գրական աւետարան՝ 1991-էն ետք անկախութեան տարիներու կորանքի գառիթափին երկնուած ու անցեալի խոշոր նուաճումներէն յետոյ, ոչ թէ «որդու պատգամ որպէս»՝ ինչպէս ան գրած էր ուղիղ 80 տարի առաջ, այլ՝ յաւերժացանգ իր ժողովուրդին՝ «Հայկեան նետից մեր սրբազան» մինչեւ բոսորագեղ դարերը վաղուան...:

***

Իր ծննդեան 105-ամեակը նշելով, ան՝ անշիջելի փառքը խորհրդահայ դասականներու շքեղ հոյլի մեծերուն վերջին մեծը, շուրջ 18 տարիէ ֆիզիքապէս մեզի հետ չէ, չկայ ու դադրած է արդարութիւն պահանջող յանդուգն ձայնը, Սուրբ Մեսրոպի «հազարազանձ լեզուն» հանգեցնելու ծառայող, փոլիթիքոններուն դէմ անվեհեր սուր ու թուր բարձրացնող, խորհրդահայ

Ս. Կապուտիկեան եւ Ամենայն Հայոց Վազգէն Ա. կաթողիկոս

«Հայերգութիւն», «Սիրերգութիւն», «Եօթ Տասնեակ Տարի», «Նա Իր Գոյութեամբ Սրբացնում էր Մթնոլորտը», «Վերջին Զանգ»:

Գրական Հարուստ Ժառանգութիւն մ'ապաքէն, որուն պատգամախօսի կենսաթրթիւ ապրումներով սրտաբաց անկեղծութեան հասնող հնչերանգները միշտ մնացին վերթեղող՝ Հայրենիքին ձեռք բերած գիտական ու արուեստի ոլորտներէ ներս նուաճումներուն ի տես:

Եւ Սփիւռքը, Սիլվա Կապուտիկեանի բանականութեան մէն մի տրոփին մէջ, համազգային ողբերգութեամբ ապրուած անքակտելի օղակներով ողջ պատմութիւն մ'է արդարեւ, որուն «դեռ քայլող քարաւանային» աշխարհասփիւռ զանգուածները, ուր ինք շրջեցաւ, ապրեցաւ անոնց համզգաց վիշտն ու յոյսը եւ գրեց մատենան առ մատենան, ո'չ յուսաբեկ երգերով, ամէն բանէ առաջ եւ գերիվեր՝ Հայաստանի հողային անվտանգութիւնը տեսնելով մի'այն միասնականութեամբ դրսեւորող Սփիւռքի

քերթողութեան ներհուն ճարտարագէտներու վերջին մոհիկանը, մեծատաղանդ Ամենայն Հայոց Բանաստեղծուհին:

Չկայ Հայաստանի հողային անվտանգութեամբ իսկապէ՛ս մտատանջուող գրական յառաջակարկաւ վերջին շեփորահարը, Հայաստան ու Արցախ հայրենիքներու լինելութեան ի խնդիր ինք իսկ պայքարներու ասպար ու խորհրդանիշ դարձած, ուժացում ու եաթաղան կոչուող ասպատակիչ ոտխներու դէմ խրոխտ ու խիզախ ելոյթներու սիրուած ու փնտուած պատգամախօսը՝ Սիլվա Կապուտիկեանը: Բայց մի'շտ կայ ինք մեր լինելութեան մէն մի կսկծանքի կածաններուն, յոյզի հովիտներուն, աճող վիշտերուն ու յոյսերուն մէջ. կա՛նք մենք՝ իր գրական ժառանգորդները, Հայաստանի, «լուծարուած» Արցախի եւ Սփիւռքի ողջ ժողովուրդը...:

Կ'ըսեն, թէ մարդ չի գիտեր

Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ Եկեղեցւոյ «Փեթակ» Շաբաթօրեայ Դպրոցը Տօնեց Ծնունդը եւ Նոր Տարին

23 Դեկտեմբեր, 2023, Շաբաթ օր ցնծուն եւ խանդավառ օր էր Քալիֆորնիոյ Փասատենա քաղաքի Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցւոյ «Փեթակ» շաբաթօրեայ դպրոցի մէջ: Տօնական հագուստներ հագած աշակերտներ, ծնողներ, մեծ հայրեր եւ մեծ մայրեր Մանուկ Յիսուսի ծննդեան օրը տօնելու համար, մոմեր բռնած մտան տաճար եւ ներկայ եղան աշակերտներու համար պատրաստուած արարողութեան:

Եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Սարգիս աւ. քահանայ ֆեթոյեան սիրալիւր խօսքերով դիմաւորեց դպրոցի սաները, ապա սկսաւ փոքրիկներուն հասկնալի եւ կատակախառն լեզուով բացատրել Յիսուսի ծննդեան իմաստը: Աշակերտները

ցաւ Տունայեանց սրահի մէջ: Հայկական նոր տարուայ ուրախ երգերով աշակերտները եւ հիւրերը լեցուցին սրահը: Ապա, բոլոր երեխաները բեմի վրայ ժպտադէմ երգեցին Կաղանդ Պապային, Ամանօրին, լուսավոր եւ զարդարուած տօնածառին նուիրուած երգեր: Աշակերտները երգեցին նաեւ «Խաղաղ գիշեր» երգը, որուն խօսքերը կը պատկանին Լեւոն Շանթին, իսկ երաժշտութիւնը՝ Բարսեղ Կանաչեանին:

Եւ հասաւ սպասուած պահը. Կաղանդ Պապան իր պղնձեայ ձեռնազանգակը հնչեցնելով, աւետելով Նոր Տարին, ուրախութեան պոռչտուքներու մէջ մուտք գործեց սրահ: Ան փառաւորապէս բազմեցաւ իր գահի վրայ, բա-

ղնթերցումներով, տէր Սարգիսի հարցումներուն բարձրաձայն պատասխաններ տալով աշխոյժ մաս կազմեցին այս քարոզ-դաստիարակութեան:

Ապա, աշակերտները բեմ ելան եւ երգի ուսուցչուհի Մարալ Քիւրտեանի առաջնորդութեամբ երգեցին Տէրունական աղօթքը եւ տօնական հոգեւոր երգեր: Աշակերտները հաղորդութիւն ստացան դպրոցի ուսուցչուհի Ազնիւ Սէրայտարեանի մենակատարած ընտիր շարականներու ստեղծած խորհրդաւոր մթնոլորտի մէջ: Օրը երկրորդ երանգ ստա-

ցատրեց թէ Արարտի վրայ կուտակուած առատ ձիւնի պատճառով քիչ մը ուշացած է, Չերմ գրոյցներ ունեցաւ իւրաքանչիւր սանիկի հետ, ապա անոնց տուաւ սիրուն նուէրներ:

Այս բացառիկ յայտագիրը աւարտեցաւ ախորժաբեր սեղանի շուրջ, ու զարդարուած էր դպրոցի մայրերու կողմէ բերուած հայկական աւանդական ճաշատեսակներով:

«Փեթակ» շաբաթօրեայ դպրոցը կը շնորհաւորէ Նոր Տարին, բոլորին մաղթելով խաղաղութիւն եւ երջանկութիւն:

Գրախօսական

Շարունակուած էջ 11-էն
բարոյական գոհողութիւններու:
Այս հատորին բովանդակած 29 անգլերէն եւ 14 հայերէն յօդուածները հանրութեան մատուցանելով, Վեր. Վահան Թութիկեան կը յուսայ «սփիւռքահայ գրականութեան հետզհետէ մթազնոյղ երկնա-

կամարին վրայ փոքրիկ լոյս մը» վառած ըլլալ: Կը մաղթենք որ Աստուծոյ օգնութեամբ ան շարունակէ առաջնորդել մեզ իր երկարած հասկանալի գրութիւններով, եւ առիթը ունենանք զանոնք կարդալու իր յառաջիկայ 50-րդ գիրքին մէջ՝ շատ մօտիկ ապագային:

Պոլսահայ Անուանի ճարտարապետներ՝ Պալեան Եղբայները Յիշատակուեցան

Յունուարի 14-ին կը նշուի Յովհաննու Կարապետի ծննդեան օրը եւ յատուկ արարողութիւն կը կատարուի եկեղեցիներուն մէջ:
Պէշիկթաշի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ համար այս յիշատակութիւնը՝ կը նոյնանայ այլ ոգեկոչման մը հետ եւս: Արդարեւ, Թաղային Խորհուրդը, ամէն տարի, այս օրը կը յիշատակէ եկեղեցւոյ ճարտարապետ Կարապետ Պալեանի ու Սարգիս Պալեանը: Ինչպէս ծանօթ է, փայտաշէն եկեղեցին 1838-ին, որպէս հոյակապ որմնաշէնք, իր հոյակապ ոճով, Կարապետ Պալեանի ճարտարապետական յղացքի գլուխ գործոցներէն մէկը կը հանդիսանայ, այն ժամանակուան հազուադէպ գթմբէթաւոր կառուցներէն մէկն է երբ արգիլուած էին գմբէթները: Որպէս ճարտարապետական վարպետութեան գործ մը եկեղեցին օժտուած է դուրսէն անտեսանլի ներքին գմբէթով մը:
Գալով Սարգիս Պալեանի, ան եկեղեցւոյ կից կառուցած է Մաքրուհեան վարժարանը, ի յիշատակ իր վաղամեռիկ կնոջ: Երկուքն ալ յիշատակուեցան Ս. Պատարագի ընթացքին:

Մահ Դերասանուհի Սիրարփի Աճէմեանի

Թորոնթոյի մէջ իր մահանացուն կնքած է նախկին պոլսահայ դերասանուհի եւ բեմադրիչ Սիրարփի Աճէմեանը, որուն հետ անմոռանալի յիշատակներ ունին բազմաթիւ մշակութասէրներ:
Սիրարփի Աճէմեանի մահը պատահած էր անցեալ Շաբաթ օր: Հանգուցեալին փափաքին համաձայն, առանց եկեղեցի երթալու մարմինը պիտի հրկիզեն ու մոխիրները ծով պիտի թափեն: Կիրակի օր իր մարմինն արդէն հրկիզուած էր:
Տարիներ առաջ Սիրարփի Աճէմեան գլխաւոր դերով հանդէս եկած էր Ռոպերթ Հատտէճեանի «Մահը ա՛յս է արդեօք» թատերախաղին մէջ: Բացի անկէ ան հանգուցեալ Արթո Պէրպէրեանի հետ զանազան միութիւններու բեմերուն վրայ, աւլի քան 35 անգամ, ներկայացուցած էր Ռ. Հատտէճեանի «Կեանքի մը երեք Կիրակիները» թատերախաղը:
Հանգուցեալը պոլսահայ հանրայայտ օփերային երգչուհի Ալիս Մանուկեանի քույրն է: Ան Մոնթրէալի մէջ շարունակած էր իր ստեղ-

ծագործական աշխատանքը, որպէս կեանքի ասպարէզի կողմնացոյց ընտրելով «Պահէ աւանդը» կարգախօսը: Ս. Աճէմեան երկար տարիներ շարունակ, ոչ միայն պահպանած, այլ նաեւ իր անմնացորդ նուիրումը բերած է թատերական ոլորտին, հանդէս գալով ոչ միայն որպէս դերասանուհի, այլ որպէս բեմադրիչ եւ համայնքային գործիչ:

Յո՞ Երթաս Մեծն Լոս Անճելոսահայ Գաղութ

Շարունակուած էջ 11-էն
Ե. Եկեղեցի
1. Սբ. Յովհաննու-Կարապետ եկեղեցի, Հալիվուս
Այս եկեղեցին քանդեցին որպէսզի նորոգեն, սակայն դժբախտաբար շինարարութիւնը չաւարտեցաւ եւ ուրեմն եկեղեցին մնաց անգործածելի:
Վեջարան
Մշակոյթը՝ դպրոցներով, միութիւններով, մամուլով եւ եկեղեցիներով, միակ գրաւականն է

հայապահպանման գոյատեւման՝ սփիւռքի մեր դժնդակ պայմաններուն մէջ:
Մենք ազգովին պէտք է տէր կանգնինք մեր դարաւոր մշակութալին ժառանգին եւ պահպանենք զայն ամէն գնով, այլապէս՝ պիտի կորսնցնենք աւելի քան երկու հազարամեայ մեր ինքնութիւնը, որպէս հայ:
Որպէս եզրակացութիւն՝ ես պիտի ըսեմ, «Աւաղ փառացս անցաւորի...» Յուսանք որ ապագան աւելի լաւ օրեր վերապահած կ'ըլլայ մեզի...

ՀՈԳԵՅԱԼԳԻՍ

ԼՈՒԼԻ (ԽԱՅԵԱՆ) ՖԵՐՄԱՆԵԱՆ

Լուլու (Խայան) Ֆերմանեանի մահուան քսանչորրորդ (24) տարելիցին առիթով հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Կիրակի, 28 Յունուար, 2024-ին, Ս. Պետրոս Հայց. Առաքելական Եկեղեցու մէջ, 17231 Sherman Way, Van Nuys, յաւարտ Ս. Պատարագի:

Սգակիրներ՝
Տէր եւ Տիկին Արա Ֆերմանեան,
Վիզէն Գուլումեան:

ՄԱՐԱԶԴ

ՍԱՐԳԻՍ ՌԼՁԵԱՆ (1953-2024)

Սրտի դառն կակիծով կը գուժենք մեր ամուսնոյն, հօր, եղբօր, հօրեղբօր եւ հարազատին՝ ՍԱՐԳԻՍ ՌԼՁԵԱՆԻ մահը, որ պատահեցաւ Շաբաթ, 6 Յունուար, 2024-ին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան: Թաղման արարողութիւնը տեղի ունեցաւ Շաբաթ, Դեկտեմբեր 11, 2024-ին, Մոնրէյալի մէջ, Գանատա:

Սգակիրներ՝
Այրին՝ Տիկ. Յասմիկ Ռեզեան եւ դուստրը Նայիրի Տիկ. Հռիփսիմէ ժամկոչեան եւ ընտանիք
Տիկ. Սոնիա Այվազեան եւ ընտանիք
Տէր եւ Տիկ. Արա Ռեզեան եւ ընտանիք
Տէր եւ Տիկ. Սեւակ Ռեզեան եւ ընտանիք
Տիկ. Զելլա Ռեզեան եւ ընտանիք
Եւ Ռեզեան, ժամկոչեան, Չարլքեան, Ղարիպեան եւ Այվազեան ընտանիքներ:

Սիլվա Կապուտիկեանի Ծննդեան 105-Ամեակ

Շարունակուած էջ 13-էն

ե՞րբ է իր մահուան օրը. բայց այդպէս չէր Սիլվա Կապուտիկեանի համար՝ զինք շրջապատող հարազատներուն տուած վկայութեանց համաձայն: Բանաստեղծուհին կանխատեսներ ու իր քանի մը մտերիմներուն յայտնէր էր 2006-ի Օգոստոսի վախճանէն առաջ պատահելիք իր մահը, յորդորելով հայ ժողովուրդը մնալ աննկուն, անոր յիշեցնելով ե՛ւ գօտեպնդելով իր «Ոսկեհատիկ» քերթուածին անմահ տողերուն վարակիչ շունչովը: -

Ու երբ որ հասնեմ ու խորթ մօրնման,
Մահն ինձ ուզենայ կորցնել իր ձեռքով,
Ո՛չ, ես չեմ կորչի, ես ետ կը դառնամ
Իմ ոսկեհատիկ երգերի հետ-

քով...:
Արդարեւ, Ս. Կապուտիկեանի անունն ու գործը, հաւասարապէս հայրենի ժողովուրդին ե՛ւ սփիւռքահայուն սիրտին ու միտքին մէջ ամրագրուած մնացին երախայրքին՝ «Օրերի Հետ» քերթողական վտիտ տետրակի յատկապէս «Խօսք իմ Որդուն» հայրենաշունչ քերթուածին համազգային բաբախումներով, մշտաթարմ արեամբ, որ սփիւռքահայ բոլոր դպրոցականներու շուրթերուն վրայ տեսակ մը աստուածաշնչեան արարում՝ հայրութիւնը համախմբեց Մայր լեզուն չմոռանալու հօր պատգամով: -
...Բաց շուրթերդ, խօսի՛ր, անգիմ,
ժիր դայլայլի՛ր, իմ սիրասուն,
Թող մանկանայ՛ք շուրթերիդ Մեր ալեհե՛ր հայոց լեզուն...
...Ու տե՛ս, որդիս, ո՛ւր է լինես,

Այս լուսնի տակ ո՛ւր էլ գնաս, թէ մօրդ անգամ մտքից հանես,

Քո մա՛յր լեզուն չմոռանա՛ս...:

Տիպար Քաղաքացիի կոչումին արժանացած մեծ բանաստեղծուհին ներաշխարհէն ներս, իր բանաստեղծութիւններու բոլոր մէջ քովէ քով շքերթեցին «Հայկական Դիմադրութիւն»ի դրօշը պարագրկած իր աներեր քաղաքական կեցուածքներն ու ընդհանրապէս արեւելումը՝ մանաւանդ 80-ական թուականներէն Արցախի վերատիրացման պայքարի եւ Հայաստան-Սփիւռք յարաբերութիւններու (60-ական թուականներէն) զարգացման ի սպաս տարուած «քայլող քարականներ»ու ճամբուն վրայ...:

Հետեւաբար, իր մահէն 18 տարի ետք այսօր ալ, համայն հայրութիւնը ոչ միայն կը սգայ մահը մեծ բանաստեղծուհին, այլ կը կոտտայ կորուստը «Հայկական Դիմադրութիւն»ի վերջին ու անառիկ մարտկոցը համարուող ազգային-հասարակական գործիչին, որ ապրեցաւ վերիվայրումներով աղմկայոյզ կորանքը Հայաստանի 15-ամեայ անկախութեան (1991-2006) 1 իր ողջութեան, ինք էր որ սիւնին գամեց ամօթի խարանը քաղաքական չքոտի այրերուն: Իր «Կարապի երգ»ին՝ «Վերջին Զանգ»ին մէջ 9 տուննոց «Ապստամբութիւն» բանաստեղծութեան (գրուած 2003-2004 Դեկտ.-Ապրիլ) եզրայանգումը խորապէս կը ցնցէ հայ ընթերցողը. կու տամ անոր վերջին չորս տունները: -

...Օ՛, խաղատուն դարձած հայրենական մեր տուն,

Յեխերի մէջ ընկած մագաղաթայ մատեան,

Կախաղանի սիւնից կախուած անկախութիւն,

Մեր լոյս երագնեթի խաւարակու պատեան:

Ես ի՞նչ, ի՞նչ խօսքերով նզովք կարդամ ու սաստ,

Զեզ, որ խուժուժ կարգերն այս երկնեցիք,

Ուր դուք դարձաք հեծեալ, ժողովուրդը՝ գրաստ,

Օտարի դուռն ընկած մի մութրացիկ:

Եւ ես՝ հայ բանաստեղծ, ի՞նչ սեւ բախտի հասայ,

Որ նզովքի խօսք եմ ասում... հայիմ:

Հօր ճախրից յետոյ՝ այս անկունը տեսայ

Եւ ապրեցի օրերն այս դիւայիմ:

Ո՛չ, չեմ ապրում արդէն ու ես չեմ էլ մեռնում,

Իսկ եթէ՝ անէ՛ծք վերին՝ մնաք ինձնից երկար,

Մէ՛կ է, ո՛ւր էլ հանգչիմ, ո՛ր մի գերեզմանում,

Ես ձեր դատաստանիմ լինելու եմ ներկայ...:

Վատահաբար բանաստեղծուհին երկինքէն ներկայ է տունտունիկ խաղցող եւ ընթացող դատաստանին՝ այն նզովեալ դատապարտեալին նկատմամբ, որ սինիքաբար դեռ կը յոխորտայ 1999-ի 27 Հոկտեմբերի նահատակներու դեռ չչորցած արեան վրայ...: Այդ եղեռնագործութեան չորսուկէս տարի ետք՝ 2004-ի Ապրիլին, բի՛րտ ուժով, ծեծուճարով ընդդիմութեան հաւաքը արեան կուտահանդէսի վերածած նո՛յն տիրահաւաքի դատապարտեալին վերադարձուցեր էր անոր շնորհած՝ «Մուրբ Մեարոյ Մաշտոց» մետալը...:

*****

Իր խոհեմութեամբ շրջանցելով ստալինեան սարսփազդու ժամանակներու վտանգաւոր հանգրուանները, 40-ական թուականներէն Կապուտիկեան միացաւ իր գրչի ընկերներուն՝ Ն. Զարեանին, Ս. Տարօնցիին, Գ. Մահարիին, Վ. Ալազանին, Խ. Դաշտենցիին, Հ. ՍաՀեանին, Յ. Շիրազին, Մ. Մարգարեանին եւ իրմէ յետոյ եկող մտաւորականներու շքեղ հոյլին: Աւելի քան վեց տասնամեակ ան տուաւ բանաստեղծական պատկառելի թիւով ու որակով երկեր, արձակ, թարգմանական, հրապարակագրական եւ մանկագրական բազմաթիւ էջեր, իրաւամբ արժանանալով Ամենայն Հայոց Բանաստեղծուհի տիտղոսի:

Աւելի քան երկու տասնամեակ առաջ, Երեւանի Ամբիկեան Համալսարանի գիտաժողովներէն մէկուն էր՝ արտասահմանէն ալ ժամանած հիւրերու ներկայութեամբ: Հայ գիտնականներու մասնակցութեամբ կայացած այդ գիտաժողովին ներկայ էր նաեւ Սիլվա Կապուտիկեան, որուն շունղալից, ըմբոստագին ու բարձրագու բացազանչումը դահլիճէն ներս՝ համաշխարհայնացումի, համացանցային դիմատետրի ու ընկերային խայտաբղէտ լրատուական ցանցերու սա ժամանակներուն աշխարհի ազգերու համաձուլումը պահանջող ամբիկացի գիտնականի երեսին, կը մնայ հոգեցունց ու շատ շատերու յիշողութեան մէջ զամուսն ելոյթներէն մէկը բանաստեղծուհին՝ ընդդէմ գուհիօրէն պատասխանող այդ ամբիկացի գիտնականին, որ դահլիճը ձգելէ առաջ, խօսքը հայ գիտնականներուն ուղղելով ըսած էր.

-Լա՛ւ, դուք մնացէք ձեր 20-րդ դարու հետ, իսկ մենք կ'երթանք առաջ...:

-Այո՛, մենք կը մնանք մեր Ե. դարի հետ, եւ այդ դարի մեր մեծերին՝ Մաշտոցին, Խորենացուն, Եղիշէին, այնուհետեւ՝ Դաւիթ Անյաղթին, Շիրակացուն, այնուհետեւ՝ Նարեկացուն, այնուհետեւ՝ Վիքթոր Համբարձումեանին, Սարեանին, Խաչատրեանին, այնուհետեւ՝ Գրիգոր Գուրգադեանին հետներս առած, կը մտնենք 21-րդ դար ու երրորդ հազարամեակ, բացազանչած էր Սիլվա Կապուտիկեան:

Այսպէ՛ս էր ի սկզբանէ ու այսպէ՛ս ալ մնաց մինչեւ իր հուսկ շունչը, «Խօսք իմ Որդուն»ի անմահանուն երգիչը՝ Մեծն Սիլվա Կապուտիկեանը, որուն «Ո՛Չ»ն ու «ԱՅՈ՛»ն ասպարուեցան Մուրբ Մեարոյի ու Սահակ Պարթեւի տիեզերական ուժականութեամբ, անպարտելի՛ իր կամքով ու հաւատքով:

Վարպետը՝ Աւետիք Իսահակեանը, 20 Յունուար 1955-ին, սրտի բոլոր ջերմութեամբ գրած էր Սիլվա Կապուտիկեանի ծննդեան տարեդարձին առիթով. «Չլինէր ծովը, երկնքի պատկերը երկրի վրայ չէր լինի, չլինէր քո պոէզիան ... շատ խաւար կը լինէր մեր երկիրը: Ապրի՛ր, ստեղծի՛ր, եղի՛ր հաւատարիմ մեր ժողովրդի իղձերին»: Ու Կապուտիկեան ստեղծագործեց, ապրեցաւ աւելի երկար՝ քան իր գրչի ընկերները, ստեղծագործեց բիւրապատի՛կ ու մնա՛ց հաւատարիմ իր ժողովուրդի իղձերուն:

Ափսո՛ս, հազար ափսո՛ս, որ ա՛լ չկա՛ն ու անդարձ գացին թուամանեան եւ իսահակեան, Չարենց ու Սահեան, Սեւակ ու Շիրազ, էմին ու Կապուտիկեան եւ մեր ժողովուրդը գուցէ շատ երկար սպասէ ծնունդներու Կապուտիկեաններու, Սեւակներու, Շիրազներու, թերեւս ալ՝ սպասման իղձովը մեռնի...:

«Աղթամար»

«Ռեալը Մատրիտ» Նուաճեց Սպանիայի Սուպերգավաթը՝ Յաղթելով «Պարսելոնային»

Մատրիտի «Ռեալը» նուաճեց Սպանիայի սուպերգավաթը: Սէնտեան Արապիայի մայրաքաղաք Ռիատի մէջ տեղի ունեցած եզրափակիչին Արքայական խումբը 4:1 հաշուով յաղթեց ախոյեան «Պարսելոնային»:

Իտալացի Կառլո Անչելոտիի գլխավորած խումբէն առաջին խաղակէսին հեթ-տրիկի հեղինակ դարձաւ պրագիլցի յարձակող Վինիսիուս Ժունիորը: Կատալոնական խումբի կողմ խփեց լեհ յարձակող Ռոբերտ Լեանդովսկին:

Երկրորդ խաղակէսին «Ռեալը» հաշիւը աւելցուց պրագիլցի կիսապաշտպան Ռոդրիգոյի կողմ շնորհիւ:

Վերջի բաժնին «Պարսելոնան» ամբողջացուց 10 ֆուտպոլիստներով: 71-րդ վայրկեանին երկրորդ դեղին քարտի համար հեռացուեցաւ ուրուգուայցի պաշտպան Ռոնալդ Արաուխոն:

«Ռեալը» 13-րդ անգամ նուաճեց Սպանիայի սուպերգավաթը:

«Մանչըսթըր Սիթին» Պարտութեան Մատնեց «Նիւքասլ Եունայթըտին»

Անգլիայի Պրեմիեր լիգայի առաջնութեան 21-րդ հանգրուանին ախոյեան «Մանչըսթըր Սիթին» հիւրընկալեց «Նիւքասլ Եունայթըտին» եւ յաղթեց 3:2 հաշուով:

Հանդիպման հաշիւը 26-րդ վայրկեանին բացաւ փորթուկալացի կիսապաշտպան Բերնարդու Սիլվան: Մինչեւ ընդմիջում դաշտի տէրերը հաւասարեցուցին եւ առաջ անցան հաշուի մէջ շուտացի յարձակող Ալեքսանդր Իսակի եւ անգլիացի յարձակող Էնթոնի Գորդոնի կողմէն շնորհիւ:

Կատալոնացի խոսեպ Գուարդիոլայի գլխավորած խումբէն հաւասարութիւնը վերականգնեց պելճիքացի կիսապաշտպան Կեւին Դէ Բրոյնէն: Հիւրերու յաղթական կողմ խփեց նորվեկիացի կիսապաշտպան Օսկար Բոբբը:

«Մանչըսթըր Սիթին» (20 խաղ) 43 կէտով երկրորդն է եւ առաջատար «Լիվըրպուլն» (20 խաղ) հետ է 2 կէտ: «Նիւքասլ Եունայթըտը» (21 խաղ) 10-րդն է՝ 29 կէտ:

«Մանչըսթըր Եունայթըտը» - «Տոտենհեմ»՝ 2:2

Անգլիայի առաջնութեան 21-րդ հանգրուանին «Մանչըսթըր Եունայթըտը» ընդունեց Լոնտոնի «Տոտենհեմին»: Գրանցուեցաւ ոչ ոքի: Խումբերը երկուական կողմ փոխանակեցին:

«Տոտենհեմը» 40 կէտով 5-րդ տեղն է, «Մանչըսթըր Եունայթըտը» վաստակած է 32 կէտ եւ 7-րդ տեղն է:

«Չելսին» Ուժեղ էր «Ֆուլհեմն»

Անգլիայի Պրեմիեր լիգայի առաջնութեան 21-րդ հանգրուանին տեղի ունեցած լոնտոնեան դերբիի մէջ մրցեցան «Չելսին» ու «Ֆուլհեմը»:

1:0 հաշուով առաւելութեան հասաւ «Չելսին»: Միակ կողմ առաջին խաղակէսին աւելացուած ժամանակին խփեց անգլիացի կիսապաշտպան Գոլու Գալմերը:

«Չելսին» 31 կէտով 8-րդն է, «Ֆուլհեմը» 13-րդն է՝ 24 կէտ:

«Լիվըրքուսընը» Յաղթեց եւ 4 Միաւոր Առաջ է «Պալաքիայն»

Գերմանիայի առաջնութեան 17-րդ հանգրուանին առաջատար «Լիվըրքուսընը» հիւրընկալեց «Աուգսբուրգին» եւ առաւելութեան հասաւ նուազագոյն հաշուով:

Սպանացի խաբի Ալոնսոյի գլխավորած խումբին յաղթանակ բերաւ արժենթինացի կիսապաշտպան Էկսելիէլ Պալասիոսի խփած կողմ:

«Լիվըրքուսընը» ընթացիկ առաջնութեան դեռ պարտութիւն չէ կրած եւ 14 յաղթանակէն ու 3 ոչ ոքիէն յետոյ 45 կէտով կը գլխավորէ մրցաշարային աղիւսակը: Երկրորդ տեղը գտնուող ախոյեան «Պալաքիան» (16 խաղ) հետ է 4 կէտ: «Աուգսբուրգը» 11-րդն է՝ 18 կէտ:

«Ինտերը» Խնդիրներ Չունեցաւ՝ 5:1 Միխթարեանը Մասնակցեցաւ 3 Կոլային Գրոհի

Իտալիայի առաջնութեան 20-րդ հանգրուանին առաջատար «Ինտերը» հիւրընկալեց «Մոնցալին»: Իտալացի Սիմոնէ Ինձագիլի գլխավորած խումբը առաւելութեան հասաւ 5:1 հաշուով:

12-րդ վայրկեանին հանդիպման հաշիւը 11-մեթրանոցէն բացաւ «Ինտերի» թուրք կիսապաշտպան Հական Չալճանօղլուն:

14-րդ վայրկեանին Հայաստանի հաւաքականի նախկին աւագ, կիսապաշտպան Հենրիխ Մխիթարեանը տուգանային հրապարակին մէջ փոխանցում կատարեց իտալացի պաշտպան Ֆեդերիկո Դիմարկոյին, որու սուր փոխանցումը կողով աւարտեցաւ աշխարհի ախոյեան Արժենթինայի հաւաքականի յարձակող Լաուտարօ Մարտինեսը:

60-րդ վայրկեանին Հենրիխ Մխիթարեանի անցումէն եւ ֆրանսացի յարձակող Մարկուս Տիւրամի կոլային փոխանցումէն յետոյ մրցակիցի դարպասը գրաւեց թուրք կիսապաշտպան Հական Չալճանօղլուն:

69-րդ վայրկեանին դաշտի տէրերը կրճատեցին հաշուի տարբերութիւնը, սակայն 84-րդ վայրկեանին Լաուտարօ Մարտինեսը 11-մեթրանոցէն խփեց միլանեան խումբի չորրորդ կողմ:

88-րդ վայրկեանին Հենրիխ Մխիթարեանը սեփական կիսադաշտին կեցուց մրցակիցի գրոհը, սլացաւ առաջ եւ կոլային փոխանցում կատարեց ֆրանսացի յարձակող Մարկուս Տիւրամին, որ հաշիւը դարձուց 5:1:

«Ինտերը» 51 կէտով կը գլխավորէ մրցաշարային աղիւսակը եւ 5 կէտ առաջ է երկրորդ տեղը գտնուող թուրքինի «Եուվենտուսէն», որ մէկ հանդիպում քիչ է անցկացրել: «Մոնցան» 11-րդն է՝ 25 կէտ:

ISSF Grand Prix. Նարե Գաբրիէլեանը Նուաճած է Ոսկէ Սետալ

Նարէ Գաբրիէլեանը նուաճած է Սլովենիայի Ռուսէ քաղաքին մէջ կատարուող հրաձգութեան ISSF Grand Prix 2024 մրցաշարի յաղթողի կոչումը, կը հաղորդէ ՀՀՖ-ի մամուլի ծառայութիւնը:

10 մ. օդամղիչ ատրճանակով երիտասարդ աղջիկներու պայքարի ընթացքին Նարէ Գաբրիէլեանը 570 կէտ արդիւնքով, երկրորդ տեղէն դուրս եկած է եզրափակիչ փուլը:

Հայաստանի ներկայացուցիչը եզրափակիչին 239,7 կէտով դարձած է ոսկէ մետալակիր:

Նարէ Գաբրիէլեանը 570 կէտ արդիւնքով լրացուց նաեւ միջազգային կարգի սպորտի վարպետի նորման:

ՊՍԺ-ն Ուժեղ էր «Լանս»-ն

Ֆրանսայի առաջնութեան 18-րդ հանգրուանին ախոյեան ՊՍԺ-ը հիւրընկալեց «Լանսին» եւ յաղթեց 2:0 հաշուով:

Մրցակիցի դարպասը գրաւեցին ֆրանսացի յարձակող Պրետլի Պարկոյան ու Կիլիան Մբալէն:

ՊՍԺ-ը 43 կէտով կը գլխավորէ մրցաշարային աղիւսակը եւ 8 կէտ առաջ է երկրորդ տեղը գտնուող «Նիցայէն»: «Լանսը» 8-րդն է՝ 26 կէտ:

Հարի Քեյնը Կրկնած է Ռոբերտ Լեւանդովսկիի Մրցանակը

Գերմանիայի ախոյեան Միլիթենի «Պալաքիայի» անգլիացի յարձակող Հարի Քեյնը «Հոֆենհայմի» դէմ Բունդեսլիգայի 17-րդ հանգրուանի խաղին (3:0) խփած կողմ շնորհիւ կրկնած է «Պալաքիայի» նախկին յարձակող, լեհ Ռոբերտ Լեւանդովսկիի («Պարսելոնա») մրցանակը Գերմանիայի առաջնութեան առաջին կէսին խփած կողմէն քանակով:

Անցած ամրան «Տոտենհեմէն» «Պալաքիա» տեղափոխուած Հարի Քեյնը Բունդեսլիգայի մէջ արդէն խփած է 22 կոլ:

Հարի Քեյնի պայմանագիրը «Պալաքիայի» հետ նախատեսուած է մինչեւ 2027թ. Յունիս: Անոր փոխանցման արժէքը կը գնահատուի 110 միլիոն եւրօ:

